

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ТОРГІВЛІ

КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ,
РЕСТОРАННОГО І ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Шевчик Оксана Володимирівна

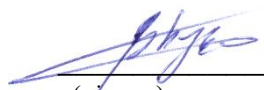
**МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ МОДУЛЮ «ТЕХНІКИ
ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА» В СТАРШИХ
КЛАСАХ ЗЗСО**

**Кваліфікаційна робота
за спеціальністю 014.10 «Середня освіта. Технології»**

Особистий підпис – _____

Науковий керівник – _____
(підпис)

к.т.н., доцент, О.О. Ревякіна
(посада, науковий ступінь,
наукове звання, ініціали, прізвище)

Зав. кафедри – _____
(підпис)

к.п.н., доцент, В.В. Бурдун
(посада, науковий ступінь,
наукове звання, ініціали, прізвище)

Лубни – 2026

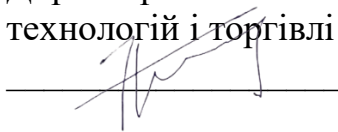
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ТЕХНОЛОГІЙ І ТОРГІВЛІ

КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ,
РЕСТОРАННОГО І ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Затверджую:

Директор навчально-наукового інституту
технологій і торгівлі

 Потапенко Е. В.

**Індивідуальний план магістранта
щодо виконання кваліфікаційної роботи**

1. Шевчик Оксана Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові магістранта)
2. Навчально-науковий інститут технологій і торгівлі
3. Спеціальність Середня освіта. Технології
4. Кафедра професійної освіти, ресторанного і туристичного бізнесу
5. Науковий керівник Ревякіна Ольга Олександрівна, к.т.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
6. Тема кваліфікаційної роботи
Методологічні основи викладання модулю «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» в старших класах ЗЗСО
Термін подання роботи на кафедру 24.12.2025 р.

<i>№</i>	<i>Заходи</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Відмітка про виконання</i>
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи, вивчення наукової літератури, затвердження теми й керівника.	23.10.2024	
2.	Отримання консультації в керівника, вивчення наукової літератури, розробка плану роботи, визначення об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження, критеріїв оцінювання.	13.11.2024	

3.	Робота над теоретичною частиною кваліфікаційної роботи, аналіз літературних джерел. Розробка та апробація методики дослідно-експериментальної роботи.	11.12.2024	
4.	Подання теоретичної частини кваліфікаційної роботи та методики експериментальної роботи для першого читання науковим керівником.	17.01.2025	
5.	Усунення зауважень, урахування рекомендацій наукового керівника, подання теоретичної частини кваліфікаційної роботи на друге читання.	5.02.2025	
6.	Проведення експериментальної роботи. Поетапний аналіз та обговорення її результатів.	2.04.2025	
7.	Подання першого варіанта дослідно-експериментальної частини кваліфікаційної роботи на перевірку науковому керівникові.	21.05.2025	
8.	Урахування рекомендацій наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, проведеними під час практики, підготовка варіанта роботи до попереднього захисту роботи на кафедрі.	3.09.2025	
9.	Попередній захист роботи на кафедрі.	22.10.2025	
10.	Доопрацювання кваліфікаційної роботи з урахуванням рекомендацій після попереднього захисту роботи на кафедрі.	19.11.2025	
11.	Подання кваліфікаційної роботи науковому керівникові та рецензентові на підготовку відгуку й рецензії.	19.11.2025	
12.	Подання на кафедру остаточного варіанта кваліфікаційної роботи, підписаного магістрантом, науковим керівником і рецензентом.	24.12.2025	

Магістрант _____ **Шевчик О.В.**
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____ **Ревякіна О.О.**
 (підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА У СТАРШІЙ ШКОЛІ	8
1.1. ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....	8
1.2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ..	12
1.3. АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ТА ВИМОГ НУШ ЩОДО МОДУЛЯ «ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА»	21
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ, ЗАСОБИ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ МОДУЛЮ	31
2.1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ, ДІЯЛЬНІСНИЙ, ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХОДИ	31
2.2. ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ТА СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В МЕЖАХ МОДУЛЯ «ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА».....	38
2.2.1. <i>Ключові педагогічні принципи викладання декоративно-ужиткового мистецтва.....</i>	<i>39</i>
2.2.2. <i>Сучасні методи навчання у викладанні технік декоративно-ужиткового мистецтва.....</i>	<i>42</i>
2.2.3. <i>Поєднання традиційних і сучасних методів у цілісній моделі навчання</i>	<i>46</i>
2.3. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА	48
2.4. ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВІЗУАЛЬНІ РЕСУРСИ У ВИКЛАДАННІ ТЕХНІК ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА	51
2.5. РОЗРОБКА АВТОРСЬКОЇ МОДЕЛІ ВИКЛАДАННЯ МОДУЛЯ	54
Висновки до розділу 2.....	58
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МОДУЛЯ «ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА» В СТАРШІЙ ШКОЛІ	60
3.1. ПРОЄКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ «ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА»	60
3.2. РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	63
3.3. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ МОДУЛЯ	73
Висновки до розділу 3.....	79
ВИСНОВКИ	83

ВСТУП

Сучасна українська школа переживає глибокі трансформації, спрямовані на переосмислення змісту освіти, її цілей та засобів. Нова українська школа орієнтує освітній процес на розвиток компетентностей, творчості, критичного мислення, уміння застосовувати знання на практиці та усвідомлювати власну культурну ідентичність. У цьому контексті декоративно-ужиткове мистецтво набуває особливої ваги: воно поєднує художню традицію з технологічною діяльністю, сприяє вихованню естетичного смаку, формуванню національної свідомості та розвитку творчого потенціалу учнів.

Модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва», що входить до освітньої галузі «Технології», відкриває можливості для інтеграції практичної ручної праці, культурологічних знань, дизайнерського мислення та сучасних методичних підходів. Особливо значущим для старшої школи є звернення до української декоративної вишивки як педагогічно багатогранного виду діяльності. Вона має чіткі алгоритми виконання, глибокий символічний зміст, орнаментальну логіку й репрезентує культурні коди, що зберігаються та передаються крізь покоління. Опанування технік вишивки допомагає учневі не лише набути технологічних умінь, а й усвідомити власне місце в культурному просторі країни.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю науково обґрунтувати методологічні засади викладання зазначеного модуля в старшій школі. Попри те що декоративно-ужиткове мистецтво традиційно присутнє у змісті трудового навчання, сьогодні спостерігається брак системних методичних розробок, які відповідали б сучасним освітнім підходам: компетентнісному, діяльнісному, особистісно орієнтованому, культурологічному та інтегративному. Виникає потреба створити методичну модель, що забезпечує цілісний розвиток

старшокласників, формування технологічних і творчих компетентностей, а також педагогічно доцільну інтеграцію традиційних та інноваційних освітніх засобів.

Об'єкт дослідження – процес викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» в старших класах закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – методологічні засади, принципи, підходи та методи організації навчання декоративно-ужиткових технік (зокрема вишивки) в умовах сучасної школи.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та методично розробити модель викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» для старшої школи, що забезпечує формування технологічних, творчих, естетичних і культурологічних компетентностей учнів.

Для досягнення мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати теоретичні та психолого-педагогічні засади вивчення декоративно-ужиткового мистецтва в старшій школі.
2. Визначити методологічні підходи та педагогічні принципи, що забезпечують ефективність викладання модуля.
3. Розробити структуру, зміст і методичну модель викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва».
4. Запропонувати практичні шляхи реалізації модуля та приклади навчальних занять.
5. Оцінити педагогічні можливості використання української вишивки як ключового виду декоративно-ужиткового мистецтва у старшій школі.

Методи дослідження охоплюють аналіз психолого-педагогічної, методичної та культурологічної літератури; порівняльний аналіз освітніх програм; узагальнення педагогічного досвіду; систематизацію та моделювання методичних рішень; елементи педагогічного проєктування.

Наукова новизна полягає у створенні методологічно цілісної моделі викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва», що інтегрує

традиційне українське мистецтво та сучасні освітні технології; у визначенні ролі вишивки як провідної техніки для формування компетентностей старшокласників.

Практичне значення полягає у можливості використання розробленої моделі, методичних рекомендацій і прикладів занять у закладах загальної середньої освіти; у впровадженні інноваційних форм роботи, що збагачують зміст технологічної освіти; у сприянні відродженню та популяризації українських декоративних традицій.

Структура магістерської роботи зумовлена логікою дослідження й включає вступ, три розділи з підрозділами, висновки до кожного розділу, загальні висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА У СТАРШІЙ ШКОЛІ

1.1. Декоративно-ужиткове мистецтво як педагогічний феномен

Декоративно-ужиткове мистецтво є багатовимірним культурним феноменом, що поєднує художню творчість із практичними потребами людини. На відміну від образотворчого мистецтва, яке здебільшого спрямоване на відтворення та інтерпретацію дійсності, декоративно-ужиткові форми поєднують естетичну функцію з утилітарністю: створювані об'єкти одночасно мають прикладне призначення та художню цінність.

У широкому культурологічному сенсі декоративно-ужиткове мистецтво охоплює різні види традиційних і сучасних ремесел: текстиль, вишивку, ткацтво, гончарство, різьбу, художній розпис, витинанку, бісероплетіння, декоративний метал, авторську іграшку та багато інших технік. Кожна з них є носієм унікального культурного досвіду, що передається з покоління в покоління, формуючи культурний код нації.

Природа декоративно-ужиткового мистецтва ґрунтується на органічному поєднанні трьох складових: **художньої** – яка проявляється у творчості, композиції, виборі кольорів, стилістичних рішеннях; **прикладної** – що забезпечує функціональність виробу, його практичне використання в побуті або як елемент інтер'єру; **культурної** – пов'язаної зі збереженням традицій, символіки, матеріальної та нематеріальної спадщини народу.

Саме ця внутрішня триєдність відрізняє декоративно-ужиткове мистецтво від образотворчого. Образотворчі види – живопис, графіка, скульптура – орієнтуються передусім на художньо-естетичне відтворення реальності, емоцій, образів. Декоративно-ужиткове мистецтво, натомість, існує у площині створення матеріального об'єкта, який можна використати, тримати в руках, вплести у

повсякденне життя. Воно ніби стирає межу між «мистецтвом для споглядання» та «мистецтвом у дії», роблячи красу частиною щоденного простору людини.

Декоративно-ужитковий твір завжди зберігає елемент матеріальності та прикладності, проте при цьому набуває художньої виразності, що робить його цінним з мистецької точки зору. Це поєднання естетики й практичності формує унікальність цього виду мистецтва та визначає його значення в освіті, адже саме воно дозволяє учневі не лише споглядати мистецький продукт, а й створювати його власноруч, проживаючи повний цикл творчої діяльності.

Завдяки поєднанню утилітарності й художності декоративно-ужиткове мистецтво виходить за межі простої ручної праці та набуває ширшого культурного змісту. Воно не лише створює матеріальні речі, але й фіксує історію, світогляд, емоції та досвід народу. Саме тому його роль у культурі та сучасній освіті надзвичайно значуща.

Декоративно-ужиткове мистецтво виступає своєрідним містком між минулим і сучасністю, адже більшість технік, орнаментів, символів і прийомів походять із народних традицій. Кожен регіон України має свої унікальні форми декоративного мистецтва – від подільської вишивки до косівської кераміки, від петриківського розпису до карпатської дерев'яної різьби. Усі ці традиції не просто зберігають технічні особливості, а передають світогляд, моральні цінності, естетичні уявлення народу.

У контексті формування національної ідентичності декоративно-ужиткове мистецтво відіграє ключову роль. Через роботу з орнаментом, кольором, символом учні глибше розуміють історичний досвід і культурні коди свого народу. Створення виробів за традиційними мотивами дає можливість відчувати себе частиною національної спільноти, а інколи – творчо переосмислити спадщину, інтегруючи її в сучасні форми дизайну.

Разом із тим декоративно-ужиткове мистецтво є потужним засобом розвитку креативності та художнього мислення. У процесі роботи учень не

просто виконує інструкції, а постійно приймає творчі рішення: обирає кольори, комбінує матеріали, експериментує з формами та текстурами. Така діяльність розвиває естетичний смак, уміння бачити красу в деталях, здатність до інтерпретації й образного мислення.

У сучасній школі, орієнтованій на компетентнісний підхід, декоративно-ужиткове мистецтво допомагає формувати низку ключових компетентностей – культурну, технологічну, підприємницьку, комунікативну, а також компетентність самовираження у сфері культури. Воно сприяє інтерактивності навчання, стимулює ініціативність, навчає відповідальності та системності.

Таким чином, значення декоративно-ужиткового мистецтва виходить далеко за межі мистецької діяльності: воно формує світогляд учня, розвиває творчі здібності, зміцнює національну самоідентифікацію та забезпечує органічне поєднання традиції й сучасності в освітньому процесі.

Поступове занурення учнів у декоративно-ужиткову діяльність відкриває ще один суттєвий вимір – педагогічний. Якщо на культурному рівні це мистецтво пов'язує молодь із традиціями та символами нації, то в педагогічному аспекті воно стає інструментом розвитку особистості, її творчих і когнітивних здібностей. Сам процес створення декоративного виробу спонукає учня мислити нестандартно, знаходити рішення, комбінувати ідеї, аналізувати результат та відповідати за власний вибір.

Педагогічне значення декоративно-ужиткового мистецтва полягає насамперед у його здатності забезпечувати гармонійний розвиток учня. Робота з матеріалом – чи то тканина, чи дерево, чи декоративні елементи – активізує різні види мислення: образне, конструктивне, логічне, просторове. Таке міждисциплінарне навантаження природним чином підтримує діяльнісний підхід, який є основою сучасної шкільної освіти.

Важливо й те, що декоративно-ужиткова діяльність сприяє розвитку креативності, адже учень не копіює готові схеми, а створює індивідуальний

продукт – із власною композицією, колористикою та фактурністю. У цьому процесі формуються вміння самостійного вибору, прийняття рішень, відповідальності за їх наслідки. Учень навчається співставляти задум і результат, коригувати помилки, шукати альтернативні шляхи – а це вже елементи критичного та дизайн-мислення.

Не менш важливим є і виховний аспект. Декоративно-ужиткове мистецтво передбачає вміння працювати послідовно, акуратно, з повагою до матеріалу й технології виконання. Регулярна робота над виробом розвиває зосередженість, терпіння, уважність до деталей, здатність доводити справу до кінця. Саме в цих «маленьких кроках» і народжуються великі педагогічні результати: учень набуває естетичного смаку, удосконалює дрібну моторику, формує внутрішню дисципліну.

Окремого значення набуває можливість самовираження. Декоративно-ужиткове мистецтво дозволяє учневі проявити власний стиль, показати індивідуальність, створити щось унікальне, що має особистий або символічний сенс. Це підсилює позитивну самооцінку, формує відчуття успіху та віру у власні творчі сили.

У контексті освітньої реформи декоративно-ужиткове мистецтво також має виразний компетентнісний потенціал: воно долучає учнів до проєктної діяльності, сприяє розвитку підприємницької ініціативи (створення креативного продукту), навчає співпраці у групі, стимулює інтеграцію знань із мистецької, технологічної, гуманітарної та навіть STEM-галузей.

Таким чином, декоративно-ужиткове мистецтво не просто збагачує естетичний досвід учнів – воно формує цілісний комплекс умінь і якостей, необхідних для успішної особистості: творчість, самостійність, критичне мислення, здатність до рефлексії та конструктивного вирішення завдань. Саме тому його викладання потребує продуманої методології, яка врахує значення

цього мистецтва для сучасної освіти й забезпечить ефективне розкриття його потенціалу.

1.2. Психолого-педагогічні основи навчання учнів старшої школи

У старшій школі учні перебувають на етапі ранньої юності – періоді, який характеризується інтенсивним інтелектуальним, емоційним та особистісним розвитком. Це вік формування власного світогляду, ціннісних орієнтацій, індивідуального стилю діяльності та перших усвідомлених життєвих виборів. Саме тому будь-який навчальний процес, зокрема у сфері декоративно-ужиткового мистецтва, має враховувати особливості цього вікового етапу, адже вони безпосередньо впливають на мотивацію, сприймання й результативність творчої роботи.

Однією з ключових характеристик старшокласників є розвиток абстрактно-логічного та теоретичного мислення. Учні вже здатні аналізувати складні поняття, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, аргументувати свої судження, порівнювати різні творчі рішення. Це створює сприятливі умови для осмислення закономірностей композиції, кольорознавства, стилістики декоративних технік, а також для виконання проєктних завдань, які вимагають планування та самостійного прийняття рішень.

Важливим психічним новоутворенням старшого шкільного віку є посилення **потреби в самовираженні**. Учні прагнуть створювати продукт, який репрезентує їхню індивідуальність і творчий стиль. Вони цінують можливість обирати матеріали, техніки та дизайнерські рішення, уникати шаблонності та демонструвати власну естетичну позицію. Саме тому вивчення декоративно-ужиткових технік має спиратися на вибір, варіативність і автономність навчальних завдань.

Не менш важливою є емоційно-ціннісна сфера. Старшокласники чутливі до оцінювання, значущості результату, визнання з боку однолітків та дорослих. Для них важливе відчуття успіху, атмосфера довіри та підтримки. У контексті декоративно-ужиткового мистецтва це означає, що педагог має будувати навчання так, щоб кожен учень мав можливість досягти помітного результату, побачити власний прогрес і відчувати задоволення від творчого процесу.

Старші школярі активно включаються в діяльність, яка передбачає практичний результат. Вони охоче працюють з матеріалами, інструментами, техніками, що дають змогу створювати реальні вироби. Тому декоративно-ужиткове мистецтво природно відповідає їхнім віковим потребам: прагненню конкретної діяльності, бажанню бачити матеріальний результат і вміння порівнювати задум із виконаним виробом.

Ще однією особливістю є зростання самостійності та відповідальності. Старшокласники здатні планувати послідовність роботи, дотримуватися технології, аналізувати помилки та коригувати власні дії. Ці якості роблять їх більш готовими до складніших декоративно-ужиткових технік, що потребують уважності, терпіння та точності.

Разом із тим старший шкільний вік характеризується підвищеною критичністю, бажанням ставити запитання, сумніватися, шукати альтернативи. Тому вчителю важливо будувати навчання не як «повтор зразка», а як творчий діалог, у якому учні мають можливість висловлювати свої ідеї, обґрунтовувати вибір і пропонувати власні рішення.

Таким чином, вікові особливості старшокласників – розвиток абстрактного мислення, потреба в самовираженні, емоційна чутливість до результату, прагнення самостійності та відповідальності – створюють сприятливе підґрунтя для вивчення декоративно-ужиткового мистецтва. Урахування цих характеристик дозволяє педагогові формувати навчальне середовище, у якому творчість стає природним, захопливим і продуктивним процесом.

Поряд із віковими особливостями важливу роль у засвоєнні декоративно-ужиткових технік відіграють **психологічні умови**, які забезпечують цілісність і результативність творчого процесу. Саме вони визначають, наскільки глибоко учень може зануритися в художньо-практичну діяльність, контролювати її послідовність та якість виконання.

Однією з базових умов є розвиток **уваги, пам'яті та моторики** – психічних функцій, які безпосередньо впливають на точність рухів, здатність відтворювати складні елементи, дотримуватися технологічних алгоритмів. Декоративно-ужиткові техніки вимагають стійкого зосередження на деталях, запам'ятовування послідовності дій, акуратності у виконанні дрібних операцій. Тому уроки цього напрямку природно сприяють тренуванню дрібної моторики та формуванню “рукозорості”, коли рухи й увага працюють узгоджено.

Важливим чинником також є розвиток **естетичного сприйняття**. Старшокласники вже здатні осмислювати гармонію форми, кольору, композиції, співвідносити власні рішення з естетичними нормами та художніми традиціями. У процесі творчої діяльності учні вчать бачити й оцінювати візуальну організацію об'єкта, розпізнавати стилістику та символіку декоративних мотивів, що допомагає їм розвивати художній смак та емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва.

Окреме значення має **візуальне мислення**, яке забезпечує здатність уявляти майбутній виріб, прогнозувати результат, моделювати його в уяві до початку практичної роботи. Учень, який володіє добре розвиненим візуальним мисленням, легше обирає композиційні рішення, уникає помилок на ранніх етапах і впевненіше працює з новими матеріалами та техніками.

Не менш важливими є **уява та креативність**. Саме вони дозволяють учням відходити від шаблонів, створювати унікальні декоративні образи, комбінувати техніки та матеріали, експериментувати з формою та кольором. Розвинена уява

розширює межі творчого задуму, а креативність допомагає знайти нестандартний шлях до його реалізації.

Психологічні умови успішного навчання неможливо уявити без **вольових якостей** – терпіння, наполегливості, акуратності. Декоративно-ужиткова діяльність містить багато монотонних або дрібних операцій, які вимагають самоконтролю, ритмічності та здатності доводити роботу до завершення. Заняття формують у старшокласників вміння працювати послідовно, планувати час, долати втому чи роздратування – тобто ті навички, що є складовою саморегуляції та відповідальності.

Таким чином, психологічні механізми – увага, пам'ять, моторика, естетичне сприйняття, візуальне мислення, уява, креативність та вольова сфера – створюють основу, на якій будується успішне оволодіння декоративно-ужитковими техніками. Їх урахування дозволяє педагогу адаптувати зміст і методи навчання так, щоб творчий процес був не лише цікавим, а й максимально ефективним та розвитковим.

Урахування психологічних умов успішного навчання є лише частиною ефективної організації освітнього процесу. Не менш важливо, щоб педагогічна взаємодія була побудована на таких принципах, які забезпечують активну, осмислену та емоційно комфортну діяльність учнів. Декоративно-ужиткове мистецтво потребує особливого методичного підходу, адже поєднує творчість, практичні дії й елементи технологічної культури. Саме тому педагогові варто спиратися на низку принципів, що підтримують цілісний розвиток старшокласників у цій сфері.

Першим із них є **принцип індивідуалізації**, який передбачає врахування особистих творчих можливостей, темпу роботи, стилістичних уподобань та рівня підготовленості учня. У декоративно-ужитковому мистецтві не існує універсального “шляху” створення виробу, тому можливість вибору – техніки,

кольорової гама, матеріалів – підсилює внутрішню мотивацію та сприяє розвитку самостійності.

Важливу роль відіграє **принцип варіативності**, що забезпечує різноманітність способів діяльності. Декоративні техніки можуть мати різні рівні складності, різні підходи до виконання, і педагог має пропонувати учням альтернативи – щоб кожен міг обрати той шлях, який відповідає його здібностям та інтересам. Це сприяє розвитку гнучкого мислення та здатності до творчого пошуку.

Не менш значущим є **принцип діяльності**, який передбачає навчання через активну практику. Старшокласники краще засвоюють матеріал тоді, коли безпосередньо працюють з інструментами, експериментують із техніками, аналізують власні результати. Цей принцип узгоджується з ключовими ідеями НУШ і підтримує розвиток технологічної та творчої компетентності.

Наступним важливим орієнтиром є **принцип емоційно-позитивного залучення**. Для старшого шкільного віку характерна підвищена чутливість до оцінки, тому підтримка, доброзичливий тон і створення атмосфери прийняття суттєво впливають на успішність. Педагогу важливо формувати ситуації успіху, підкреслювати індивідуальний прогрес кожного учня та демонструвати цінність творчого результату, а не лише технічної досконалості.

Значущим у навчанні декоративно-ужиткових технік є **принцип поетапності**, що забезпечує логічне ускладнення завдань. Старшокласники здатні працювати з більш складними технологіями, але потребують чіткої послідовності: від простих операцій до складних, від опанування базових прийомів – до авторських композицій, від копіювання зразків – до створення індивідуальних виробів.

Сучасна мистецька освіта також спирається на **принцип інтегративності**, який передбачає поєднання знань і навичок із різних галузей: мистецької, технологічної, історико-культурної, інколи навіть природничої. Декоративно-

ужиткове мистецтво природно поєднує теорію кольору, елементи дизайну, культурологічні знання та практичну роботу, що дає змогу будувати глибші міжпредметні зв'язки.

Важливою умовою творчого розвитку старшокласників є **принцип рефлексивності**, який сприяє усвідомленню учнями власних досягнень, сильних сторін та напрямів для вдосконалення. Рефлексія дозволяє учневі не лише оцінити готовий виріб, а й зрозуміти логіку власної діяльності – це формує відповідальність, здатність до самоаналізу й уміння аргументувати власні художні рішення.

Отже, педагогічні принципи – індивідуалізація, варіативність, діяльнісність, емоційно-позитивне залучення, поетапність, інтегративність та рефлексивність – становлять основу ефективного викладання декоративно-ужиткових технік у старшій школі. Їхня реалізація дозволяє перетворити навчання на творчий і розвивальний процес, який враховує психологічні особливості юнацького віку та забезпечує якісне формування художньо-технологічних компетентностей.

Поряд із педагогічними принципами, які визначають організацію навчального процесу, не менш важливими є чинники, що забезпечують **внутрішню мотивацію** старшокласників. Саме вони стають рушійною силою творчої діяльності, визначають готовність учня докладати зусиль, долати складнощі й прагнути якісного результату. Для декоративно-ужиткового мистецтва мотивація має особливе значення, оскільки цей вид діяльності передбачає тривалий процес, уважність до деталей та індивідуальне художнє рішення.

Одним із провідних чинників є **інтерес до творчої практичної діяльності**. Старшокласники за своєю природою прагнуть створювати щось відчутне, матеріальне, те, що має особисте або естетичне значення. Декоративно-ужиткове мистецтво пропонує не абстрактний результат, а конкретний виріб, який можна

продемонструвати, подарувати чи використати. Це підсилює емоційний відгук і створює природну мотиваційну опору.

Важливим джерелом мотивації є **можливість самовираження**. Через декоративні техніки учень може проявити власний стиль, обрати кольори, інтерпретувати мотиви, створити унікальний художній продукт. Усвідомлення творчої свободи сприяє формуванню внутрішньої відповідальності й підвищує зацікавленість у навчанні.

Значний вплив має **усвідомлення культурної цінності діяльності**. Коли учні дізнаються про історичне та символічне значення орнаментів, технологій та ремесел, у них з'являється відчуття причетності до традиції. Це не лише стимулює пізнавальний інтерес, а й зміцнює національну ідентичність, формує гордість за культурну спадщину.

Сучасні підлітки особливо добре реагують на **використання сучасних технологій**, тому цифрові інструменти – моделювання орнаментів, онлайн-галереї, відеоуроки, інтерактивні візуальні матеріали – підсилюють навчальну мотивацію та роблять процес ближчим до їхнього інформаційного стилю. Поєднання традиційних технік і сучасного цифрового контенту відкриває для учнів ширші можливості для творчості та експерименту.

Мотиваційне значення має й **соціальний аспект** – обговорення робіт у групі, участь у виставках, спільних проєктах, конкурсах, творчих майстернях. Визнання результатів, підтримка однолітків та позитивний зворотний зв'язок підсилюють прагнення учня здобувати нові навички та вдосконалювати власні роботи.

Важливим чинником є і **усвідомлення практичної користі набутого досвіду**. Багато декоративно-ужиткових технік мають прикладний характер: вони можуть стати хобі, елементом самозайнятості, способом декорування побуту, а для деяких – навіть професійним орієнтиром у галузі дизайну, декоративного мистецтва, художнього виробництва.

Таким чином, мотивація старшокласників формується на перетині внутрішніх і зовнішніх чинників: інтересу до творчої практики, потреби в самовираженні, усвідомлення культурної значущості роботи, використання сучасних технологій, групової взаємодії та відчуття практичної цінності результату. Врахування цих аспектів дозволяє педагогу організувати навчання так, щоб творчий процес був не лише професійно цінним, а й емоційно захопливим та особистісно значущим для учнів старшої школи.

Попри високий творчий потенціал старшокласників, засвоєння декоративно-ужиткових технік може супроводжуватися певними психологічними бар'єрами, які здатні знижувати активність, упевненість і результативність навчання. Їх своєчасне виявлення та подолання є важливою складовою педагогічної взаємодії, адже вони безпосередньо впливають на готовність учня включатися у творчу діяльність і проявляти ініціативу.

Психологічні бар'єри та шляхи їх подолання

Одним із найпоширеніших бар'єрів є **страх помилок**, який часто виникає у процесі виконання нової або складної техніки. Учень може уникати експериментів, боятися зіпсувати виріб або не відповідати очікуванням учителя. Для подолання цього страху важливо створити навчальне середовище, у якому помилка сприймається як частина творчого пошуку, а не як недолік. Педагог має підкреслювати цінність процесу, заохочувати спроби й підтримувати сміливість до творчого ризику.

Важливим бар'єром є й **занижена самооцінка власних творчих здібностей**. Старшокласники нерідко сумніваються у своїх талантах, порівнюють себе з однолітками та уникають завдань, які здаються їм складними. Завдання педагога – забезпечити диференціацію за рівнем складності, демонструвати різні варіанти виконання одного виробу, акцентувати увагу на особистому прогресі учня. Формування позитивної самооцінки можливе через успішний досвід, доброзичливий зворотний зв'язок та поступове ускладнення завдань.

Ще одним чинником є **недостатність досвіду**, яку особливо відчують ті учні, що раніше не працювали з певними матеріалами чи техніками. Опанування декоративно-ужиткових прийомів потребує часу, зосередженості та тренування, тому педагогічно доцільними є поетапність, чіткі інструкції, демонстрація технік, відеопосібники та навчальні зразки. Практика малих кроків дає змогу учневі відчувати впевненість і поступово переходити до складніших завдань.

Не менш суттєвою є **потреба в підтримці та схваленні**, характерна для старшого шкільного віку. Позитивне підкріплення з боку вчителя та однолітків відіграє значущу роль у формуванні навчальної мотивації. Педагог має забезпечити атмосферу взаємоповаги та партнерства, коли результати кожного учня помічаються, аналізуються конструктивно й оцінюються не лише з позицій технічної правильності, а й з урахуванням творчої індивідуальності.

Таким чином, психологічні бар'єри – страх помилок, занижена самооцінка, нестача досвіду та потреба у схваленні – є природними для цього вікового етапу, проте їх можна ефективно долати через цілеспрямовані педагогічні дії. Усвідомлення цих бар'єрів дає змогу вчителю обирати такі методи та технології навчання, які підтримують учня, створюють атмосферу довіри, стимулюють ініціативність та дозволяють кожному досягти успіху в декоративно-ужитковій діяльності.

Отже, психолого-педагогічні особливості старшокласників визначають специфіку організації навчання декоративно-ужитковому мистецтву. У цьому віці учні мають розвиненіші інтелектуальні та емоційні можливості, прагнуть самовираження, самостійності та творчої реалізації. Ефективне навчання можливе за умови підтримки психологічних процесів, які забезпечують успішність художньо-практичної діяльності: уваги, пам'яті, моторики, естетичного сприйняття, візуального мислення, уяви, креативності та вольової регуляції.

Важливу роль відіграють педагогічні принципи – індивідуалізація, варіативність, діяльнісність, емоційно-позитивне підкріплення, поетапність, інтегративність і рефлексивність. Саме вони дозволяють організувати навчання так, щоб воно відповідало віковим можливостям учнів та сприяло їхньому творчому розвитку.

Не менш значущими є мотиваційні чинники: інтерес до практичної діяльності, потреба в самовираженні, відчуття культурної причетності, можливість використання сучасних технологій і позитивна групова взаємодія. Разом із тим педагог має враховувати можливі психологічні бар'єри – страх помилок, низьку самооцінку, недостатність досвіду та потребу в підтримці – та застосовувати методи, що сприяють їх подоланню.

У цілому пункт 1.2 підкреслює, що навчання декоративно-ужиткових технік у старшій школі має будуватися на глибокому розумінні вікової психології та педагогічних закономірностей, що забезпечує ефективний розвиток творчих і художньо-технологічних компетентностей учнів.

1.3. Аналіз навчальних програм та вимог НУШ щодо модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»

Державний стандарт базової середньої освіти визначає концептуальні засади оновленого освітнього процесу та є ключовим нормативним документом, що регламентує зміст і результати навчання учнів 5–11 класів. Для модулю «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» цей документ має особливе значення, адже саме він задає рамки компетентнісної моделі освіти, визначає напрями інтеграції мистецької та технологічної діяльності та окреслює очікувані результати, яких мають досягти старшокласники.

Стандарт ґрунтується на компетентнісному підході, відповідно до якого навчання має забезпечувати розвиток ключових компетентностей учнів, зокрема

культурної обізнаності, креативності, підприємливості, вміння вчитися впродовж життя, ініціативності, соціальної взаємодії та цифрової грамотності. Значна частина цих компетентностей формується саме через декоративно-ужиткову діяльність, у якій поєднуються художнє мислення, практична майстерність, вміння планувати й створювати естетично та технологічно завершений продукт.

Особливе місце в Стандарті посідає **технологічна освітня галузь**, орієнтована на проектно-технологічний підхід. Вона передбачає здатність учня визначати проблему, створювати власний задум, добирати матеріали та інструменти, презентувати результати діяльності й аналізувати їх. Модуль декоративно-ужиткового мистецтва повністю відповідає цій логіці: учні проходять повний цикл творчо-технологічної роботи – від ідеї до готового виробу, що сприяє розвитку конструктивного, просторового й критичного мислення.

Не менш важливим є зміст **мистецької галузі**, яка передбачає формування художніх компетентностей, естетичного сприйняття, здатності до творчої самореалізації та культурної ідентифікації. Саме декоративно-ужиткові техніки забезпечують органічне поєднання мистецьких і технологічних умінь: робота з кольором, орнаментом, символікою та композицією тут поєднується з практичними навичками ручної праці.

Стандарт наголошує на необхідності створення освітнього середовища, у якому учень виступає активним учасником навчального процесу. Для модулю декоративно-ужиткового мистецтва це означає, що педагог має застосовувати діяльнісний, особистісно орієнтований та інтерактивний підходи. Учні мають працювати в різних форматах: індивідуально, у парах, у творчих групах, виконувати проєкти, аналізувати власні вироби та брати участь у презентації результатів.

Важливою вимогою Стандарту є інтегративність змісту освіти. Декоративно-ужиткове мистецтво природно поєднує знання з різних галузей –

мистецької, культурологічної, технологічної, інколи навіть природничої, коли йдеться про властивості матеріалів. Такий підхід дозволяє розглядати модуль не як окрему ремісничу діяльність, а як комплексний інструмент формування творчих і технологічних компетентностей.

Отже, аналіз Державного стандарту засвідчує, що модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» цілком відповідає сучасним вимогам освіти. Він забезпечує реалізацію компетентнісного підходу, підтримує розвиток ключових компетентностей, сприяє інтеграції знань, формує творче, естетичне та критичне мислення. Таким чином, Стандарт не лише окреслює місце декоративно-ужиткових технік у навчальному процесі, а й створює методологічну основу для їхнього ефективного викладання в старшій школі.

Типова освітня програма з технологій для старшої школи конкретизує положення Державного стандарту, визначаючи структуру, зміст і логіку викладання предмета. У ній модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» посідає важливе місце як одна з варіативних навчальних одиниць, що забезпечує реалізацію творчого, проектно-технологічного та культурологічного компонентів технологічної освіти.

Програма ґрунтується на **проектно-технологічному підході**, який розглядається не лише як метод, а як провідна методологічна основа предмета. Саме через реалізацію проєктів учні навчаються планувати власну діяльність, аналізувати можливі варіанти виконання задуму, добирати матеріали, оцінювати якість виробу, презентувати результат та здійснювати рефлексію. Декоративно-ужиткові техніки для цього підходять особливо вдало, адже поєднують художню творчість із конкретними технологічними операціями.

Модуль передбачає опанування різних технік декоративної діяльності – від вишивки й ткацтва до різьблення, художнього розпису, витинанки чи плетіння. Програма підкреслює важливість **варіативності змісту**, що дозволяє вчителю адаптувати навчальний матеріал відповідно до можливостей школи, обладнання,

інтересів учнів і регіональних культурних традицій. Це відповідає сучасній парадигмі гнучкого, учнецентрованого навчання.

Однією з ключових вимог програми є **створення учнем власного творчого продукту**, який об'єднує технологічні та естетичні аспекти. Уміння перевести ідею у матеріальну форму розглядається як показник сформованості технологічної й художньої компетентностей. Таким чином, декоративно-ужиткове мистецтво виконує подвійну функцію: забезпечує набуття практичних навичок та формує художньо-естетичний досвід.

Програма також наголошує на необхідності **інтеграції з іншими освітніми галузями**. У межах модуля можуть реалізовуватися міжпредметні зв'язки з мистецтвом, історією, культурологією, інформатикою (цифрове моделювання орнаментів), математикою (геометрія орнаменту), технологіями матеріалів. Ця інтегративність поглиблює методологічну основу модуля, робить його зміст багатовимірним.

Окремою вимогою програми є **поетапність навчання**, що передбачає проходження учнем логічної послідовності: ознайомлення з технікою → виконання базових прийомів → творча інтерпретація → власний проєкт. Така структура відповідає віковим можливостям старшокласників і сприяє розвитку самостійності та відповідальності.

Програма також підкреслює важливість **оцінювання як процесу розвитку**, а не контролю. Для учнів старшої школи важливо оцінювати не тільки результат, а й творче рішення, рівень акуратності, самостійність у доборі матеріалів, уміння приймати естетичні рішення та презентувати свою роботу. Зворотний зв'язок має формувати мотивацію до вдосконалення й усвідомлення власного творчого потенціалу.

Таким чином, аналіз типової програми «Технології» засвідчує, що модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» є важливою складовою змісту старшої школи. Він спрямований на розвиток технологічної грамотності,

художнього мислення, креативності, навичок проєктної діяльності, а також підтримує формування національної ідентичності та культури праці. Програма створює методичні підстави для викладання модуля як цілісної, компетентнісно орієнтованої навчальної одиниці.

Змістове наповнення модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»

Зміст модулю «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» у старшій школі конкретизує програмні вимоги й забезпечує реалізацію компетентнісного, діяльнісного та культурологічного підходів, визначених Державним стандартом і типовою освітньою програмою. Його структура охоплює як ознайомлення учнів з культурним контекстом декоративних технік, так і поетапне оволодіння практичними вміннями, необхідними для створення авторських виробів.

Зміст модуля містить декілька обов'язкових змістових ліній, кожна з яких формує окремий компонент навчальної діяльності. **Художньо-культурний компонент** передбачає ознайомлення учнів із традиціями українського декоративного мистецтва, символікою орнаментів, регіональними особливостями ремесел та сучасними тенденціями їх розвитку. Цей аспект забезпечує зв'язок навчання з національною культурою, сприяє формуванню естетичного смаку й зміцнює культурну ідентичність старшокласників.

Матеріалознавчий і технологічний компоненти спрямовані на засвоєння властивостей матеріалів, інструментів і технічних прийомів. Залежно від обраного змістового наповнення, модуль може включати вишивку, аплікацію, витинанку, декоративний розпис, роботу з бісером, ткацтво, плетіння з природних матеріалів, елементи різьблення чи декоративну обробку тканин (батік, стампінг). Учні знайомляться з технікою безпеки, основами композиції, кольорознавства й технологічними етапами роботи – від підготовки матеріалів до оздоблення готового виробу.

Не менш важливим є **проектно-творчий компонент**, який забезпечує реалізацію основної методологічної ідеї предмета «Технології» – навчання через створення власного проєкту. Учні проходять повний цикл проєктної діяльності: визначають тему й призначення виробу, добирають матеріали, моделюють композиційне рішення, виконують технологічні операції та презентують результат. Така структура сприяє формуванню конструктивного мислення, розвиває ініціативність, відповідальність, уміння планувати й оцінювати власні результати.

Зміст модуля також включає **інтегративний компонент**, що дозволяє поєднувати декоративно-ужиткову діяльність з іншими освітніми галузями. Наприклад, вивчення орнаментів пов'язується з мистецтвознавством і культурологією, робота з симетрією – з математикою, моделювання виробу – з інформатикою, а аналіз матеріалів – з природничими науками. Завдяки цьому декоративно-ужиткове мистецтво набуває міждисциплінарного характеру, що відповідає вимогам сучасної освіти.

Очікувані результати навчання в модулі відображають комплексність змісту: учні повинні набути практичних умінь роботи з різними матеріалами, здатності до художнього та композиційного мислення, навичок проєктування, уміння аналізувати та презентувати власний творчий продукт. Важливим результатом є також розвиток креативності, естетичного смаку, національної свідомості та навичок самостійної творчої діяльності.

У цілому, змістове наповнення модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» формує цілісну систему навчальних завдань, яка об'єднує технологічні операції, художню творчість, дослідницьку діяльність та проєктну роботу. Це дозволяє використовувати декоративно-ужиткові техніки не лише як інструмент ручної праці, а як повноцінний засіб формування ключових компетентностей та розвитку особистості старшокласника.

Виявлення прогалин у нормативній базі щодо викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»

Попри наявність сучасних нормативних документів, що визначають загальні засади технологічної та мистецької освіти, аналіз чинної нормативної бази засвідчує низку прогалин, які ускладнюють цілісне методичне забезпечення викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» в старшій школі.

По-перше, **державний стандарт і типові програми не містять детальної конкретизації щодо змісту окремих технік**, які можуть бути включені до модуля. Це створює широкі можливості для адаптації, але водночас ускладнює єдність підходів у школах, адже відбір технік повністю залежить від ресурсів і уподобань учителя. Відсутність чітких змістових орієнтирів може призводити до нерівномірного охоплення культурних традицій і різного рівня складності завдань.

По-друге, у нормативних документах недостатньо прописані **вимоги до матеріально-технічного забезпечення модуля**. Хоча програма наголошує на важливості практичних робіт, не визначено, які саме інструменти, матеріали чи навчальні засоби школа повинна мати для якісного виконання технік декоративно-ужиткового мистецтва. Через це можливості реалізації модуля суттєво відрізняються між школами з різним рівнем ресурсів.

По-третє, на рівні нормативної бази **обмежене застосування цифрових технологій у декоративно-ужитковій діяльності**. Стандарт акцентує на цифровій грамотності, однак програма майже не описує, як саме слід інтегрувати цифрові засоби (сервіси для моделювання орнаментів, онлайн-галереї, графічні редактори, AR/VR-презентації виробів). Це позбавляє вчителя чітких орієнтирів щодо сучасних дидактичних підходів.

По-четверте, нормативні документи недостатньо конкретизують **критерії оцінювання творчих результатів учнів**. У програмах окреслено загальні

підходи до формувального оцінювання, проте не прописані критерії для оцінки таких параметрів, як композиційна виразність, індивідуальне художнє рішення, якість виконання технічних операцій, рівень складності виробу. Це може породжувати суб'єктивність та нерівномірність оцінювання.

По-п'яте, є прогалина у **методичному супроводі вчителя**. Нормативна база не містить рекомендацій щодо темпорального планування модуля, поетапності освоєння технік, зразків навчально-практичних завдань чи моделей організації проєктної діяльності. Через це значна частина методичного навантаження лягає на самого педагога.

Таким чином, аналіз нормативної бази дозволяє визначити низку аспектів, які потребують уточнення й методичного доопрацювання: конкретизація змісту технік, вимоги до матеріальної бази, інтеграція цифрових технологій, розроблення критеріїв оцінювання та надання структурованих методичних рекомендацій. Усунення цих прогалин сприятиме підвищенню якості викладання модуля та забезпечить більшу рівність освітніх можливостей для старшокласників.

Аналіз нормативних документів засвідчує, що викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» повністю відповідає концептуальним засадам сучасної української освіти. Державний стандарт визначає компетентнісний, діяльнісний та культурологічний підходи як обов'язкові методологічні орієнтири, що узгоджуються зі специфікою декоративно-ужиткової діяльності. Типова програма з технологій конкретизує структуру навчального процесу, підкреслює значення проєктної діяльності, творчого самовираження й міжпредметної інтеграції.

Зміст модуля охоплює художньо-культурні, технологічні, матеріалознавчі та проєктні аспекти, формуючи у старшокласників комплекс умінь – від практичних навичок роботи з матеріалами до розвитку естетичного мислення та здатності створювати власний творчий продукт. Разом із тим, нормативна база

містить окремі прогалини, що потребують уточнення: недостатня конкретизація технік, нечіткі вимоги до матеріальної бази, обмежений опис цифрової інтеграції та критеріїв оцінювання.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що нормативно-правове забезпечення створює міцну методологічну основу для викладання модуля, однак подальше удосконалення його змісту й методичних рекомендацій сприятиме більш повній реалізації освітнього потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва в старшій школі.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було розглянуто теоретичні засади вивчення та викладання декоративно-ужиткового мистецтва у старшій школі, що становлять методологічне підґрунтя для розроблення і реалізації навчального модуля. Аналіз наукових джерел, психолого-педагогічних підходів та освітніх концепцій дав змогу визначити ключові характеристики декоративно-ужиткового мистецтва як специфічної сфери художньо-трудової діяльності, яка поєднує естетичний, культурологічний та технологічний компоненти.

Встановлено, що декоративно-ужиткове мистецтво відіграє важливу роль у розвитку творчих і практичних умінь учнів, сприяє формуванню національної ідентичності, естетичного смаку, художньо-образного мислення, а також впливає на розвиток таких особистісних якостей, як посидючість, уважність, акуратність та здатність до самоорганізації. Особливе місце серед різних видів декоративної діяльності займає українська вишивка, яка є носієм культурних смислів і символів, має структуровану орнаментальну мову та пропонує широкі можливості для поєднання традиційних і сучасних методів навчання.

У межах розділу проаналізовано вікові особливості старшокласників, які визначають їхню здатність до свідомої, рефлексивної та самостійної творчої

діяльності, а також окреслено педагогічні умови, що забезпечують ефективність навчання мистецьких технік: опора на змістово насичені зразки, варіативність методів, індивідуалізація навчання та створення комфортного емоційного простору.

Особлива увага приділена методологічним підходам, які є визначальними для сучасної мистецько-трудової освіти: компетентнісному, діяльнісному, культурологічному та інтегративному. Їх застосування дає змогу організувати навчальний процес як цілісну систему, у якій учень виступає активним суб'єктом творчого пошуку, аналізу та практичного втілення власних ідей. Окремо підкреслено значущість цифровізації освітнього процесу, оскільки цифрові інструменти розширюють можливості аналізу орнаменту, його моделювання та інтерактивного опанування.

Таким чином, у розділі 1 створено теоретичний фундамент, що дозволяє обґрунтувати доцільність і можливості реалізації навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» у старшій школі. Сформульовані теоретичні положення визначають логіку наступних методичних розробок та дозволяють вибудувати практичний зміст модуля у відповідності до сучасних освітніх потреб і культурних запитів.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ, ЗАСОБИ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ МОДУЛЮ

2.1. Методологічні засади викладання: компетентнісний, діяльнісний, інтегративний підходи

Методологічні засади викладання навчального модуля задають «оптику», через яку вчитель бачить зміст, організацію й результати навчання. Для модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» це особливо важливо: він поєднує технологічну, мистецьку, культурологічну й виховну складові. Тому методологія тут не зводиться до вибору «зручних методів», а означає системне обґрунтування: *для чого, що, як і яким чином оцінювати* в процесі роботи зі старшокласниками.

У цьому контексті базовими виступають компетентнісний, діяльнісний та інтегративний підходи, які доповнюються особистісно орієнтованим, культурологічним, аксіологічним та рефлексивним вимірами. Їх поєднання дозволяє розглядати модуль не як «заняття з ручної праці», а як цілісну освітню систему, що формує в учнів здатність творчо діяти, мислити й усвідомлювати себе носіями української культури.

Компетентнісний підхід визначає загальну логіку сучасної шкільної освіти, а у випадку модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» – дає відповідь на запитання: *які саме компетентності має набути учень, працюючи з декоративними техніками, і як це виміряти?*

У фокусі не лише знання про орнаменти, матеріали чи інструменти, а насамперед здатність:

- **застосовувати** технологічні й художні знання для створення власного виробу;
- **планувати й реалізовувати проєкт** від задуму до презентації результату;

- **рефлексувати** власну діяльність (що вдалося, що потребує вдосконалення);
- **усвідомлювати культурний сенс** виконаної роботи (які традиції, символи, цінності вона відображає).

У межах модуля можна виокремити декілька груп компетентностей, які задають методологічні орієнтири:

1. **Технологічні компетентності.** Учень має вміти читати схеми, добирати матеріали, дотримуватися технологічної послідовності операцій, працювати безпечно й раціонально. Це впливає на добір завдань: вони мають бути технологічно осмисленими, з чіткими критеріями якості.
2. **Художньо-творчі компетентності.** Важливо не лише відтворити зразок, а й *створити власний* варіант, інтерпретувати традиційні мотиви, поєднати кольори, форми, фактури. Отже, методика має передбачати елементи імпровізації, пошуку, варіативності, а не лише «виконання за інструкцією».
3. **Культурна та громадянська компетентності.** Через декоративно-ужиткові техніки учні засвоюють елементи нематеріальної культурної спадщини, формують повагу до традицій свого народу, до локальної культурної спадщини. Це вимагає включення до занять коротких культурологічних «вставок», роботи з джерелами, локальними орнаментами, регіональними традиціями.
4. **Комунікативні й соціальні компетентності.** Проєктна робота, групові завдання, майстер-класи передбачають взаємодію, розподіл ролей, уміння презентувати свій продукт. Таким чином, методологія має підтримувати форми групової та кооперативної роботи.
5. **Компетентність «навчання впродовж життя».** Вміння самостійно шукати інформацію про техніки, матеріали, майстрів, аналізувати відеоуроки, майстер-класи, критично відбирати джерела – усе це стає

частиною освітнього результату. Учень не лише виконує завдання в класі, а й отримує інструменти для подальшого самоосвітнього розвитку.

Таким чином, компетентнісний підхід задає **цільову рамку**: кожен етап уроку, кожен вид діяльності має бути співвіднесений з конкретними компетентностями, які формуються, а оцінювання – зі зрозумілими й прозорими критеріями, де важливі не тільки технічна бездоганність, а й ідея, креативність, самостійність, рівень рефлексії.

Якщо компетентнісний підхід відповідає на запитання «*що* формувати», то діяльнісний – «*як* саме це формувати». У модулі декоративно-ужиткового мистецтва **діяльнісний** підхід є природним: знання тут засвоюються *в процесі практичної роботи*, а не «поруч» із нею.

Ключові засади діяльнісного підходу в контексті модуля:

1. **Центральна роль практико-орієнтованих завдань.** Теоретичний матеріал подається через практику: учні не просто слухають про техніку, а *відразу пробують її*, порівнюють варіанти, аналізують результат. Наприклад, замість «лекції про символіку орнаментів» учні створюють власний ескіз виробу, в якому мають осмислено використати певні символи.
2. **Структурування навчання як циклу діяльності** Освоєння технік може бути організовано як цикл:
 - мотивація (чому ця техніка цікава/актуальна);
 - постановка завдання (що саме створюємо, для кого, з якою метою);
 - планування (добір матеріалів, ескіз, розрахунок часу);
 - виконання (власне технологічні операції);
 - аналіз і корекція (що вдалося, що змінити);
 - презентація результату й рефлексія.

Такий цикл одночасно розвиває і вольові якості (доведення справи до кінця), і відповідальність за результат, і здатність до самооцінки.

3. Проектно-технологічна діяльність як провідна форма. Створення творчих проєктів (панно, сувеніра, елемента інтер'єру, колекції невеликих виробів) дозволяє об'єднати знання з різних уроків, модулів і навіть предметів. Проектна форма діяльності відповідає віковим особливостям старшокласників, які прагнуть бачити «реальний сенс» своєї роботи та отримувати *відчутний продукт*.

4. Роль учня як активного суб'єкта діяльності. Діяльнісний підхід передбачає, що учень:

- бере участь у постановці цілей (обирає тему проєкту, варіант виробу);
- пропонує власні рішення (варіації орнаменту, кольорових поєднань);
- аналізує власний прогрес (через щоденник спостережень, фотозвіт, коротке рефлексивне есе).

Учитель виступає *організатором і наставником*, а не єдиним джерелом готових рішень.

5. Розвиток метадіяльнісних умінь. Важливо, що в процесі практичної роботи учні вчаться не тільки «робити виріб», а й:

- планувати час,
- працювати в команді,
- вирішувати конфлікти,
- приймати рішення в ситуації невизначеності (коли щось не вдається).

Ці метадіяльнісні вміння мають окрему методологічну цінність, оскільки переносяться у будь-які інші життєві контексти.

Інтегративний підхід зумовлений самою природою модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва». Він поєднує:

- технологічну освітню галузь (робота з матеріалами, інструментами, технологічними процесами);
- мистецьку (композиція, колір, образ, художній стиль);

- громадянсько-історичну (традиції, регіональна культура, історія ремесел);
- інформатичну (використання цифрових інструментів для проєктування, пошуку інформації, презентації результатів).

Інтегративний підхід проявляється на кількох рівнях:

1. **Змістова інтеграція.** Навчальні теми будуються так, щоб учень бачив зв'язок між різними компонентами. Наприклад, вивчення витинанки може включати:

- історико-культурний аспект (витинанка як елемент декоративного оздоблення української оселі);
- художній (закони симетрії, ритму, силуету);
- технологічний (робота з папером, ножицями, ножом, правила безпеки);
- цифровий (створення ескізу в простому графічному редакторі).

Це дає відчуття цілісності й практичного сенсу навчання.

2. **Міжпредметні зв'язки.** Модуль може вибудовуватися в координації з уроками історії, української літератури, мистецтва, інформатики. Така інтеграція посилює мотивацію: учень бачить, що знання з різних предметів «працюють разом» у реальній творчій задачі.

3. **Інтеграція традиційних та сучасних технологій.** Особливу педагогічну цінність має поєднання традиційних ремесел (вишивка, ткацтво, розпис тощо) з сучасними матеріалами, інструментами, цифровими засобами. Учні можуть:

- переносити орнаменти в цифрові шаблони;
- використовувати 3D-моделювання для проєктування форми майбутнього виробу;
- презентувати результати у форматі онлайн-портфоліо.

Інтегративний підхід тут допомагає уникнути «музеефікації» народного мистецтва, показуючи його живий зв'язок із сьогоденням.

4. Інтеграція різних видів діяльності. У межах одного заняття можуть поєднуватися:

- спостереження й аналіз (розгляд зразків, вивчення фото, відео);
- дослідницька робота (збирання інформації про символіку орнаменту);
- власне творча діяльність (ескіз, виконання виробу);
- рефлексія та презентація.

Така побудова уроку відповідає сучасним вимогам до різноманітності форм організації навчання.

Хоча формально в структурі розділу акцент зроблено на компетентнісному, діяльнісному й інтегративному підходах, викладання модуля неможливо мислити без двох важливих «фонів» – *особистісно орієнтованого* та *культурологічного* підходів.

1. Особистісно орієнтований підхід. Декоративно-ужиткове мистецтво дає широкий простір для індивідуалізації:

- учні відрізняються рівнем моторики, терплячістю, смаком, попереднім досвідом;
- мають різні інтереси (комусь ближчі графічні техніки, комусь – текстиль, комусь – декоративний розпис).

Методологічно це означає:

- варіативність завдань (обов'язкове «ядро» + можливі індивідуальні ускладнення);
- право вибору теми проєкту, кольорової гами, стилістики;
- диференційовану підтримку: одним потрібні детальні інструкції, іншим – більше свободи.

У старшій школі важливо підтримати суб'єктну позицію учня: дати йому відчуття, що він не просто «виконує завдання», а реалізує власний смисл і смак.

2. Культурологічний та аксіологічний підходи. Через модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» учень не лише навчається техніці, а й:

- занурюється в культурний контекст своєї місцевості, регіону, України в цілому;
- вчиться цінувати ручну працю, автентичність, оригінальність;
- осмислює, як народне мистецтво відображає цінності (родинність, працьовитість, зв'язок із природою, духовність).

Методологічно це означає:

- включення в заняття елементів діалогу про цінності (навіщо ми зберігаємо традиції? як це пов'язано з моєю ідентичністю?);
- роботу з реальними культурними артефактами (фото, предмети побуту, музейні експонати);
- створення власних виробів як «носіїв сенсу», а не просто декоративних об'єктів.

Рефлексивний вимір методологічних засад

Окремою лінією у методології виступає **рефлексивний підхід**. Для старшокласників важливо не лише вміти щось робити, а й *усвідомлювати*, що саме вони роблять, чому саме так і чого внаслідок навчилися.

Рефлексія в модулі може реалізуватися через:

- короткі усні обговорення («Що сьогодні було для вас найскладнішим/найцікавішим?»);
- письмові міні-щоденники («Який крок у створенні виробу виявився ключовим? Що я зроблю інакше наступного разу?»);
- порівняння власних робіт у динаміці (фото виробів на різних етапах навчання);
- взаємооцінювання та самооцінювання за зрозумілими критеріями (не тільки «акуратність», а й «оригінальність ідеї», «самостійність рішень», «уміння аргументувати вибір дизайну»).

Рефлексивний компонент робить процес навчання прозорим і для учня, і для вчителя. Він дозволяє не лише фіксувати результат, а й **планувати подальший розвиток**: які техніки варто поглибити, над якими вміннями попрацювати, які особисті якості (терпіння, уважність, відповідальність) потребують зміцнення.

Отже, методологічні засади викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» в старших класах ЗЗСО можна розглядати як **цілісну систему**, у якій:

- **компетентнісний підхід** визначає *очікувані результати* – від технологічних до культурних і рефлексивних компетентностей;
- **діяльнісний підхід** задає *спосіб організації навчання* – через практичну, проєктну, творчу діяльність, де учень виступає активним суб'єктом;
- **інтегративний підхід** забезпечує *змістову цілісність* – поєднання мистецтва, технологій, культури, історії, цифрових інструментів;
- **особистісно орієнтований, культурологічний та аксіологічний підходи** наповнюють навчання смислами, пов'язаними з самопізнанням, національною ідентичністю, цінністю праці;
- **рефлексивний підхід** дозволяє перетворити навчання на усвідомлений процес особистісного й творчого зростання.

У подальших підрозділах розділу 2 ці методологічні орієнтири конкретизуватимуться у вигляді педагогічних принципів, сучасних методів, форм організації занять і варіантів дидактичного забезпечення модулю, що забезпечить перехід від теоретичного рівня до практично-методичних рішень учителя.

2.2. Педагогічні принципи та сучасні методи навчання в межах модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»

Спираючись на окреслені в попередньому підрозділі методологічні засади, викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» у старшій школі потребує чіткого визначення системи педагогічних принципів і добору таких методів навчання, які забезпечать реалізацію цих засад у реальній шкільній практиці. Якщо методологія задає загальну «оптику» бачення освітнього процесу (компетентнісну, діяльнісну, культурологічну, особистісно орієнтовану тощо), то педагогічні принципи й методи є тим інструментарієм, через який ця оптика втілюється в конкретних формах організації уроку, спілкуванні з учнями, побудові навчальних завдань, оцінюванні результатів.

У контексті старшої школи, де учні вже перебувають на етапі професійного самовизначення, педагогічні принципи й методи викладання декоративно-ужиткового мистецтва мають не лише забезпечувати формування технічних умінь, а й підтримувати розвиток креативності, естетичного смаку, культурної ідентичності, підприємливості, здатності до самостійного навчання. Саме тому важливо розглядати традиційні дидактичні принципи в оновленому, компетентнісному прочитанні та поєднувати їх із сучасними методами навчання, включно з інтерактивними, проєктними, цифровими й STEAM-орієнтованими практиками.

2.2.1. Ключові педагогічні принципи викладання декоративно-ужиткового мистецтва

Принцип науковості й методичної виваженості. Попри те, що модуль має виразну практичну й творчо-художню спрямованість, його зміст має спиратися на науково обґрунтовані уявлення про матеріали, інструменти, технологічні операції, закони композиції, колористики, ергономіки, безпеки праці. Для старшокласників важливо показати, що декоративно-ужиткове мистецтво – це не «просто рукоділля», а сфера, яка має власну термінологію, закономірності, етапи технологічного процесу, критерії якості виробу. Реалізація

принципу науковості передбачає систематичне введення й закріплення понять (орнамент, модуль, ритм, фактура, технологічна операція, технологічна карта тощо), а також опору на міжпредметні зв'язки з історією, мистецтвом, технологіями, математикою, інформатикою.

Принцип культуровідповідності й національної спрямованості.

Викладання технік декоративно-ужиткового мистецтва має ґрунтуватися на українській художній традиції: орнаментика, символіка, локальні ремесла, регіональні особливості, зв'язок із календарно-обрядовою культурою, народним костюмом, житловим середовищем. Через цей принцип реалізується культурологічна функція освіти – учні вчать «читати» культурні смисли, заковані в орнаментах та формах, і водночас усвідомлюють себе носіями національної культури. Для старшокласників важливо не просто повторювати зразки, а розуміти, чому саме так склалася певна традиція, як вона змінюється в сучасному дизайні, як її можна творчо переосмислювати.

Принцип діяльності й практичної спрямованості. Декоративно-ужиткове мистецтво є ідеальним полем для реалізації діяльнісного підходу: знання відразу перетворюються на практику, а результатом навчання стає конкретний продукт – виріб, ескіз, авторська колекція, елемент інтер'єру. Відтак, навчання має будуватися не навколо «пояснення теми», а навколо організації різнопланової діяльності учнів: дослідження зразків, експериментування з матеріалами, створення власних ескізів, планування й виконання проєктів, презентація результатів. Принцип практичної спрямованості передбачає, що завдання максимально наближені до реальних життєвих і професійних ситуацій: оформлення шкільного простору, створення сувенірної продукції, дизайн екоторбинок, декор одягу чи аксесуарів, благодійні ярмарки тощо.

Принцип особистісної спрямованості та суб'єктності учня. У старшій школі учень виступає не пасивним виконавцем, а суб'єктом власного навчання. Для модулю «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» це означає, що учні

мають право обирати тематику проєктів, засоби вираження, рівень складності виробу, формат презентації. Вчитель, дотримуючись цього принципу, буде навчання як партнерську взаємодію: враховує індивідуальні інтереси, рівень підготовки, темп роботи, стилі навчання; пропонує диференційовані завдання; створює ситуації успіху й підтримує рефлексію («що мені вдалося?», «що я хотів би змінити?», «чому я навчився?»).

Принцип доступності й посильності. Техніки декоративно-ужиткового мистецтва подекуди є складними з точки зору моторики, координації, інструкційності (наприклад, багатоколірна вишивка, ліногравюра, певні види різьблення, складні схеми плетіння тощо). Тому важливо забезпечити поступовість ускладнення: від простих вправ на володіння інструментами й базові елементи до комплексних авторських проєктів; від копіювання зразка – до адаптації й створення власних композицій. Доступність не означає «спрощення» змісту, а передбачає чітку структурування матеріалу, поетапність опанування техніки, продуманий інструктаж, можливість відпрацювання окремих операцій, гнучкі терміни виконання завдань.

Принцип наочності й візуалізації. У модулі, де провідну роль відіграє образно-візуальна інформація, наочність стає не просто допоміжним засобом, а повноцінним інструментом мислення. Розгорнута система наочності включає: реальні вироби (автентичні й сучасні), зразки матеріалів, поетапні фото- та відеоінструкції, схеми й технологічні карти, цифрові презентації, 3D-моделі, віртуальні галереї, роботи учнів попередніх років. Завдяки цьому учні не лише «бачать, як має бути», а й учаться аналізувати зразок, виділяти головні ознаки, помічати помилки, порівнювати різні стилі оформлення.

Принцип інтеграції та міжпредметності. Вивчення декоративно-ужиткового мистецтва у старших класах логічно пов'язується з іншими предметами: образотворчим мистецтвом (знання про колір, композицію), історією та культурологією (традиції, символіка, історичні стилі), технологіями

й трудовим навчанням (матеріали, інструменти, техніка безпеки), інформатикою (цифровий дизайн, використання графічних редакторів), математикою (орнамент як система симетрій і ритмів). Інтеграція дає змогу показати декоративно-ужиткове мистецтво як поле синтезу знань, а не ізольований «хобі-модуль».

Принцип творчості й варіативності. Оволодіння технікою не має зводитися до механічного відтворення «правильних» зразків. Кожна техніка розглядається як «мова», якою учень може говорити про свої ідеї. Завдання мають допускати варіативні рішення, авторські доповнення, експерименти з кольором, фактурою, поєднанням технік. Учитель, дотримуючись принципу творчості, не заохочує сліпе копіювання, а навпаки – ставить запитання, підштовхує до пошуку власного стилю, заохочує сміливі, але обґрунтовані дизайнерські рішення.

Принцип безпечності та екологічності. Робота з інструментами, інколи гострими чи токсичними матеріалами (фарби, клеї, розчинники, електроінструменти тощо) потребує чіткого дотримання правил безпеки. Учні мають не лише «знати інструктаж», а й усвідомлювати, як безпека пов'язана з відповідальністю за власне здоров'я та здоров'я інших. Одночасно з цим важливо формувати екологічне мислення: використання безпечних матеріалів, вторинної сировини, екодизайну, осмисленого споживання (upcycling, переробка старих речей у нові тощо).

2.2.2. Сучасні методи навчання у викладанні технік декоративно-ужиткового мистецтва

Реалізація окреслених принципів потребує оновленого методичного інструментарію. Сучасні методи навчання мають забезпечити активну позицію учня, високу мотивацію, залучення до реальної творче-проектної діяльності, рефлексію власного досвіду. У контексті модуля «Техніки декоративно-

ужиткового мистецтва» доцільно поєднувати традиційні (пояснювально-ілюстративні, демонстраційні, тренувальні) й інноваційні методи (проектні, дослідницькі, інтерактивні, цифрові).

Проектна діяльність є стрижнем технологічної освіти старшої школи, тому викладання декоративно-ужиткового мистецтва доцільно вибудовувати навколо реалізації творчих проєктів. Учні індивідуально або в групах:

- обирають тему (наприклад, колекція листівок, декор шкільного простору, серія еко-сувенірів, дизайн аксесуарів);
- формулюють мету й завдання;
- аналізують зразки (традиційні й сучасні);
- розробляють ескізи, моделі, колірні рішення;
- планують технологічну послідовність;
- виконують вироби;
- готують презентацію й самоаналіз.

Проектний метод дозволяє інтегрувати всі ключові компетентності: комунікативну, цифрову, підприємливість, уміння вчитися впродовж життя, соціальну та громадянську. Важливо, щоб учитель виконував роль тьютора, який допомагає структурувати роботу, стежить за реалістичністю планів, підтримує мотивацію, але не «робить проєкт замість учнів».

Декоративно-ужиткове мистецтво дає широкий простір для **дослідницьких** завдань. Наприклад, можна поставити проблемні питання:

- Чому саме такі кольори традиційно використовуються в орнаменті певного регіону?
- Як змінюється сприйняття виробу, якщо змінити масштаб оздоблення чи ритм орнаменту?
- Які матеріали є найбільш екологічними й довговічними для певного виду виробу?

Учні збирають інформацію (з друкованих і цифрових джерел, музейних експозицій, інтерв'ю з майстрами), формують гіпотези, проводять невеликі експерименти (наприклад, тестування різних видів фарб, клею, тканин), порівнюють результати. Такий підхід дає змогу не лише «знати техніку», а й розуміти її можливості та обмеження, критично мислити, робити аргументовані висновки.

Інтерактивні методи та робота в малих групах. Старшокласники особливо потребують живого спілкування, обміну думками, взаємної підтримки. Тому ефективними є:

- **робота в малих групах** над спільним проєктом або різними варіантами однієї теми (наприклад, «Сучасне переосмислення традиційної вишивки»);
- **«мозкові штурми»** при пошуку ідей для оформлення виробу чи серії виробів;
- **метод колективного ескізу**, коли кожен учасник доповнює чужу ідею;
- **«галерея» учнівських робіт** із взаємооцінюванням (за попередньо визначеними критеріями);
- **рольові ігри** (учень у ролі дизайнера, замовника, майстра, куратора виставки).

Інтерактивні методи підсилюють соціальну й громадянську компетентність, навички комунікації, уміння аргументовано відстоювати власну творчу позицію й водночас поважати інші естетичні вподобання.

Особливість технік декоративно-ужиткового мистецтва полягає в тому, що багато тонкощів легше засвоювати в форматі майстер-класу: коли учень одночасно бачить, чує пояснення й одразу повторює рухи. Майстер-клас може проводити як учитель, так і запрошений майстер чи навіть учень, який опанував певну техніку на високому рівні.

Структура майстер-класу зазвичай включає:

1. Коротку мотиваційну частину (історія техніки, приклади сучасного використання).
2. Демонстрацію базових прийомів із коментуванням.
3. Практичне відпрацювання прийомів учнями під супроводом педагога.
4. Обговорення типових помилок, підказки.
5. Вільну творчу фазу, де учні застосовують нову техніку у власному міні-проекті.

Такий формат поєднує традиційні пояснювально-ілюстративні методи з активною практичною діяльністю та елементами співнавчання.

Сучасні старшокласники звикли до цифрового інформаційного середовища, тому доцільно інтегрувати елементи змішаного навчання:

- перегляд відеоуроків перед або після заняття (flipped classroom);
- використання онлайн-платформ для демонстрації технік, аналізу зразків, створення цифрових мудбордів (mood boards);
- застосування графічних редакторів для попереднього моделювання орнаментів, кольорних рішень, макетів виробів;
- створення електронних портфоліо учнівських робіт.

Змішане навчання дає змогу збільшити час на практику в майстерні, «вивівши» частину теоретичного матеріалу в онлайн-середовище. Крім того, цифрові інструменти розширюють можливості візуалізації, дозволяють учням експериментувати «без витрат матеріалу» й робити обґрунтований вибір остаточного варіанту.

STEAM-орієнтовані та міждисциплінарні методи. Декоративно-ужиткове мистецтво органічно вписується в концепцію STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics), адже:

- **Science** – дослідження властивостей матеріалів, екологічних аспектів;
- **Technology/Engineering** – опрацювання технологічних процесів, конструювання виробів;

- **Art** – художній образ, композиція, колір;
- **Mathematics** – пропорції, симетрія, модульність, ритм.

STEAM-методи передбачають постановку комплексних завдань, де учень має одночасно враховувати естетичні, функціональні, технологічні, екологічні, економічні чинники. Наприклад, проєкт «Екологічна упаковка для локального продукту» вимагає: дослідити матеріали, розробити конструкцію, прорахувати розміри, створити орнаментальне оформлення, продумати брендинг. Такий підхід сприяє формуванню системного мислення й готує учнів до реальних викликів сучасного дизайнерсько-технологічного середовища.

Рефлексивні методи і формувальне оцінювання. Оскільки в декоративно-ужитковому мистецтві важливо не тільки «зробити виріб», а й усвідомити власний шлях до результату, суттєву роль відіграють рефлексивні методи:

- короткі письмові чи усні рефлексії після заняття («Що сьогодні було найцікавішим/найскладнішим?», «Що я хочу спробувати інакше?»);
- «щоденники проєкту», де учні фіксують етапи своєї роботи, проблеми, рішення;
- взаємооцінювання за продуманими критеріями (якість виконання, оригінальність, відповідність задуму, акуратність, доцільність матеріалів);
- самооцінювання з подальшим обговоренням із учителем.

Формувальне оцінювання дозволяє змістити акцент з «контролю» на «супровід» навчального процесу, підтримати мотивацію учнів, навчити їх відповідально ставитися до якості власної праці, бачити динаміку власного зростання.

2.2.3. Поєднання традиційних і сучасних методів у цілісній моделі навчання

Важливо наголосити, що сучасні методи не витісняють традиційні, а доповнюють їх. Для успішного опанування технік декоративно-ужиткового мистецтва старшокласникам потрібні:

- **чітке пояснення й демонстрація** базових прийомів;
- **вправи** для відпрацювання моторики, точності рухів, відчуття матеріалу;
- **систематичне повторення** елементів і операцій;
- **поетапний контроль якості** (з боку вчителя й самих учнів).

Однак ці традиційні компоненти органічно вбудовуються в ширший контекст проєктної, інтерактивної, дослідницької, цифрової діяльності. Наприклад, відпрацювання стібків вишивки може відбуватися не «саме по собі», а як підготовка до створення власного авторського фрагмента вишитого елементу шкільної символіки чи патріотичного сувеніру; вправи з лінії та плями – як етап до проєктування орнаменту для екоторбинки чи обкладинки зошита.

Таким чином, педагогічні принципи й сучасні методи навчання в модулі «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» мають утворювати цілісну, внутрішньо узгоджену систему, у якій:

- зміст опирається на національну художню традицію й сучасний дизайн;
- організація навчання забезпечує активну, творчу, відповідальну позицію учня;
- методи спрямовані на формування як технічної майстерності, так і ключових компетентностей, визначених сучасними стандартами освіти;
- оцінювання виконує не лише контролюючу, а й мотиваційно-рефлексивну функцію.

Реалізація такої системи створює підґрунтя для подальшого розгляду конкретних засобів, технологій і дидактичного забезпечення викладання модуля, що стане предметом наступних підрозділів другого розділу.

2.3. Використання цифрових технологій у вивченні декоративно-ужиткового мистецтва

Сучасне освітнє середовище дедалі більше об'єднує традиційні форми навчання та цифрові інструменти, створюючи нову якість взаємодії учня з навчальним матеріалом. У модулі «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» цифрові технології не просто виконують допоміжну роль – вони стають повноцінним компонентом педагогічного процесу, що впливає на зміст навчання, характер діяльності учнів, способи представлення й оцінювання результатів. Візуальна природа декоративно-ужиткового мистецтва робить цифрові ресурси органічним засобом, що розширює можливості учнів у сприйнятті художніх явищ, опрацюванні технік, моделюванні композицій та підготовці власних творчих робіт.

Цифровізація в освітньому процесі насамперед змінює способи подання інформації. Замість вербального пояснення або демонстрації зразків у вчителя з'являється можливість використовувати фрагменти відео, покадрові інструкції, уповільнені записи рухів, віртуальні моделі та інтерактивні демонстрації. Це особливо важливо для опанування технік, які потребують точності, уважного спостереження та багаторазового повторення: наприклад, для різних видів швів, витинанки, плетіння, технік декору чи ткацьких операцій. Учні можуть повертатися до перегляду матеріалу, ставити паузи, переглядати складні моменти повторно, що значно підвищує доступність навчального процесу.

Цифрове середовище стимулює навчальну мотивацію старшокласників. Створення ескізів у графічних редакторах, підготовка цифрових мудбордів або моделювання орнаменту сприймається ними як сучасна й професійно значуща діяльність. Учень не просто виконує завдання на папері – він працює в тому середовищі, де сьогодні працюють художники, дизайнери, ілюстратори, фахівці цифрових медіа. Це посилює відчуття самостійності, формує переконання, що

декоративно-ужиткове мистецтво не обмежене традиційними формами, а має сучасне і перспективне звучання. Крім того, цифрові інструменти дозволяють експериментувати зі сміливими композиційними рішеннями, які складно відтворити вручну на першому етапі, що знімає страх помилки й підтримує впевненість учня.

Особливу роль цифрові технології відіграють у процесі моделювання. Учні можуть створювати ескізи орнаментів, випробовувати варіанти кольорових поєднань, змінювати масштаб елементів, комбінувати техніки, не витрачаючи матеріалу. Такий формат роботи сприяє розвитку художнього мислення, адже перед виконанням виробу учень обдумує композицію, колір, ритміку, пропорції, бачить результат і може коригувати його. Це поєднання візуального планування та фізичного втілення дозволяє уникнути випадковості, підвищує якість кінцевої роботи й готує учнів до дизайнерського способу мислення.

Цифрові ресурси також забезпечують нові можливості для вивчення культурного контексту декоративно-ужиткового мистецтва. Онлайн-музеї, цифрові колекції, архіви народних ремесел, інтерактивні експозиції дозволяють учням ознайомитися з регіональними стилями, історичними формами, авторами, порівнювати традиційні й сучасні інтерпретації декоративних технік. Це формує естетичний досвід, поглиблює культурну обізнаність, підтримує зв'язок із національною спадщиною, розвиває навички аналізу візуальної інформації.

Запровадження цифрових технологій у модулі має важливий аспект – індивідуалізацію. Учень може працювати у власному темпі, переглядати матеріали тоді, коли це потрібно, повертатися до пропущених етапів, створювати кілька варіантів ескізів, самотійно коригувати композицію. Застосування цифрових інструментів уможливлює диференціацію завдань: хтось працює з простими шаблонами, інший створює авторську графіку або складні орнаментальні рішення. Учитель отримує можливість надавати зворотний

зв'язок не лише під час уроку, а й поза його межами – через коментарі до завантажених робіт, короткі відеопояснення або онлайн-консультації.

Цифрове середовище сприяє формуванню в учнів не лише художніх, а й соціальних та комунікативних компетентностей. Використання спільних платформ для роботи над проєктами, онлайн-дошок для генерації ідей, створення групових презентацій розвиває навички командної творчості, уміння домовлятися, узгоджувати рішення, презентувати власні пропозиції. У межах такого способу навчання учні набувають досвіду взаємопідтримки, взаємооцінювання та конструктивної критики.

Окремої уваги потребує питання поєднання цифрового й матеріального компоненту навчання. Хоча цифрові технології значно розширюють можливості учнів, вони не повинні витіснити ручну працю, адже тактильність, матеріальне відчуття тканини, нитки, паперу, деревини є невід'ємною частиною мистецтва. Цифрові інструменти мають функціонувати як підготовчий або підтримувальний етап, який вдосконалює творчий процес і робить його більш усвідомленим. Такий баланс дозволяє уникнути ризику «віртуалізації» навчання, зберегти його автентичність та практичну цінність.

Разом з тим, упровадження цифрових технологій потребує певних педагогічних умов: доступності пристроїв, поступового введення складних програм, навчання дітей елементарним прийомам цифрової грамоти, організації консультаційних годин, упорядкування ресурсів, забезпечення безпеки цифрового середовища. Важливо, щоб учні не сприймали цифрові засоби як «обов'язок» чи технічну перешкоду. Завдання педагога – інтегрувати ці інструменти органічно, не перевантажуючи урок, але посилюючи можливості учнів у творчій діяльності.

У підсумку цифрові технології дають учням можливість працювати в режимі, який відповідає сучасним стандартам художньої та технологічної освіти: моделювати, експериментувати, аналізувати, порівнювати, створювати та

презентувати власні художні вироби. Вони сприяють формуванню цілісної системи компетентностей – від естетичних до інформаційних, від технологічних до комунікативних. Використання цифрових інструментів робить навчання гнучким, доступним, особистісно значущим, сприяє розвитку творчого потенціалу старшокласників і готує їх до сучасних форматів мистецької та дизайнерської діяльності.

2.4. Дидактичне забезпечення та візуальні ресурси у викладанні технік декоративно-ужиткового мистецтва

У сучасному навчанні декоративно-ужиткового мистецтва дидактичне забезпечення відіграє фундаментальну роль, адже саме воно визначає, як учень вступає у взаємодію з технікою, матеріалом, формою та образом. Якщо цифрові технології розширюють можливості візуалізації та моделювання, то дидактика забезпечує матеріальний і смисловий каркас навчальної діяльності, перетворюючи урок на впорядкований, доступний і водночас творчо насичений процес.

У модулі «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» дидактичні засоби виступають не лише носіями інформації, а й засобами організації художньо-трудової діяльності, інструментами формування естетичного смаку, візуального мислення, технологічної культури й культури праці. Вони допомагають учневі зрозуміти логіку техніки, побачити орієнтири для виконання завдання, відчутти матеріал, оцінити якість власної роботи й самостійно планувати етапи виконання проєкту.

Особливість дидактичного забезпечення в декоративно-ужитковому мистецтві полягає в тому, що значна частина навчального змісту має візуально-образний характер. Учень мислить не лише через слово, а передусім через образ, колір, ритм, фактуру, пропорцію. Тому візуальні матеріали – зразки, ескізи, фото-

, відеофрагменти, моделі виробів, а також цифрові елементи – стають провідним компонентом змістового наповнення модуля. Вони допомагають розвивати естетичне сприйняття, навички аналізу композиції, здатність бачити візуальні закономірності та порівнювати різні стилістичні рішення.

Дидактичне забезпечення охоплює насамперед набір матеріальних ресурсів, необхідних для засвоєння технік: технологічні карти, що подають поетапну послідовність операцій; схеми, які демонструють конструкцію орнаментальних елементів; інструкції з техніки безпеки; зразки робіт різного рівня складності; кольорові таблиці та палітри; натуральні матеріали (тканини, нитки, папір, деревина); інструменти (голки, ножиці, різці, трафарети). Для старшокласників особливо важлива можливість мати доступ до якісних зразків – автентичних або сучасних – адже саме порівняння, аналіз і осмислення стилістики сприяють розвитку художнього смаку та почуття композиції.

Не менш значущою частиною дидактики є візуальні ресурси, які демонструють художнє різноманіття технік. Це можуть бути репродукції творів народних майстрів, фото з музейних колекцій, авторські роботи сучасних художників декоративно-ужиткового мистецтва, тематичні добірки стилів, приклади інтерпретації традицій у сучасному дизайні, історичні зразки орнаментів. Візуальні ресурси стають своєрідними «маяками», завдяки яким учень може орієнтуватися в художній мові певної техніки та відчувати закономірності композиційної організації.

У дидактичному забезпеченні особливе місце посідають матеріали, які підтримують технологічну грамотність учня: поетапні фотоінструкції, короткі алгоритми виконання елемента, міні-картки з технічними прийомами, таблиці типових помилок та способів їх уникнення. Такі дидактичні опори дозволяють учневі працювати більш самостійно, що особливо важливо в старшій школі, де розвивається здатність до саморегуляції, планування діяльності та рефлексії.

Комплекс дидактичних матеріалів має створювати місток між технікою та творчістю. Тому важливо, щоб наочні матеріали включали приклади як точного відтворення традиційних технік, так і їх сучасних інтерпретацій – графічних, мінімалістичних, комбінованих, експериментальних. Учень повинен бачити, що декоративно-ужиткове мистецтво – жива сфера, яка реагує на сучасні художні тенденції, має сучасний дизайн-потенціал і може бути засобом творчого самовираження.

Дидактичне забезпечення охоплює також організацію навчального простору. У майстерні чи кабінеті мають бути продумані зони: демонстраційна – із зразками робіт, кольоровими схемами й таблицями; практична – із матеріалами, інструментами, обладнанням; інформативна – зі стендами, що містять ключові поняття, правила композиції, схеми орнаменту; творча – де виставляються роботи учнів, надихаючи та підтримуючи бажання їх удосконалювати. Простір має стати «мовчазним учителем», який підтримує естетичний розвиток і дисциплінує водночас.

З огляду на розвиток цифрової освіти, дедалі важливішою частиною дидактичного забезпечення стають мультимедійні матеріали: інтерактивні презентації, відеонавігатори, цифрові галереї робіт, колекції орнаментів, онлайн-альбоми, авторські збірки етапів виконання технік. Цифрові ресурси стають гнучкими: їх можна переносити між темами, редагувати, адаптувати під різний рівень учнів, використовувати як у класі, так і вдома. Важливо, щоб мультимедійні матеріали були не перевантажені інформацією, не випадкові, не естетично хаотичні, а гармонійні та методично продумані.

Створення дидактичного забезпечення передбачає також адаптацію матеріалів до різних навчальних стилів учнів: візуали краще засвоюють через схеми та фото; кінестетики – через матеріальні зразки й технологічні карти; аудіали – через коментарі вчителя або відеоінструкції. У цьому сенсі дидактика

стає інструментом не лише передачі знань, а й індивідуалізації освітнього процесу.

Сукупність дидактичних і візуальних ресурсів виконує важливу функцію підтримки смислової цілісності уроку. Завдяки їм учень бачить логіку техніки, може співвіднести власну роботу з професійним рівнем, розуміє, як оцінюється якість виконання, і яким шляхом можна вдосконалитися. Дидактичні засоби роблять навчання передбачуваним, зрозумілим і водночас відкритим до творчого пошуку, адже учень постійно має опору для самостійних рішень.

У підсумку дидактичне забезпечення та візуальні ресурси становлять ту матеріально-смилову основу, завдяки якій викладання технік декоративно-ужиткового мистецтва стає не лише технологічно грамотним, а й естетично наповненим, доступним, методично прозорим і творчо надихаючим. Вони забезпечують умови для діяльнісної, проектної, рефлексивної та культурологічної складових навчання, підсилюють роль учня як активного творця, а не пасивного виконавця, і створюють передумови для формування цілісної творчої компетентності старшокласників.

2.5. Розробка авторської моделі викладання модуля

Сучасний урок декоративно-ужиткового мистецтва у старшій школі не може бути лише набором технічних операцій чи окремих вправ. Він має формувати у старшокласників досвід творчої самореалізації, художнє мислення, естетичну культуру, технологічну грамотність, рефлексивні здібності та вміння працювати в логіці реального проєкту. Дослідження показують, що саме такий комплекс дозволяє учням сприймати декоративно-ужиткове мистецтво не як “діяльність за інструкцією”, а як **художньо-культурну практику**, що поєднує глибинні смисли, національну традицію і сучасну креативність.

Запропонована авторська модель викладання модуля ґрунтується на діяльнісно-проектному форматі, інтегровано-культурологічному змісті, підтримці індивідуальних освітніх траєкторій та широкому використанні цифрових і візуальних ресурсів. Модель розглядає урок як багатошарову систему взаємодії учня з матеріалом, образом, традицією та власним досвідом.

Авторська модель складається з **чотирьох взаємопов'язаних компонентів**: змістового, процесуально-методичного, технологічного та рефлексивно-оцінювального. Їх взаємодія створює цілісне освітнє середовище, у якому традиційна ручна техніка не втрачає цінності, а навпаки – посилюється завдяки сучасним методам організації навчального процесу.

Змістовий компонент

Змістова частина моделі передбачає поєднання трьох рівнів засвоєння:

1. опанування базових технік (шви, елементи орнаменту, принципи композиції, властивості матеріалів);
2. усвідомлення культурних і символічних смислів декоративно-ужиткових форм;
3. творча інтерпретація техніки як художньої мови.

Тут зміст не подається як «набір технологічних операцій», а як **культурно-художня система**, у якій кожний орнамент, фактура чи композиція має функцію, історію і можливість для сучасного переосмислення.

Учень розглядає декор не як прикрасу, а як спосіб мислення про форму, простір, структуру, ритм і символіку. Такий підхід стимулює перехід від повторення зразка до авторського стилю.

Процесуально-методичний компонент

Процесуальна частина моделі вибудовується на ідеї поступового входження учня в творчу діяльність через етапи: **сприймання – аналіз – проба – композиційне рішення – творче виконання – презентація**. Кожен етап має власну дидактичну логіку.

На етапі сприймання учні взаємодіють із візуальними ресурсами: аналізують орнаменти, порівнюють техніки, вчаться бачити композиційні закономірності. На етапі проби виконуються технічні вправи, які забезпечують ручну пам'ять, точність, акуратність. На етапі творчого рішення учні переходять від вправи до проєкту, де вони самостійно обирають техніку, матеріал, колористичне рішення. На етапі виконання вчитель виступає не «контролером», а наставником, який супроводжує індивідуальну траєкторію учня. Під час презентації формуються комунікативні вміння – уміння говорити про свою роботу, оцінювати процес, аргументувати естетичний вибір.

Цей компонент робить навчання не інструктивним, а **ситуативно-творчим**, де кожен учень рухається власним шляхом.

Технологічний компонент

Ця складова моделі об'єднує матеріальні, інструментальні та цифрові засоби. З одного боку – це традиційний інструментарій (нитки, тканини, різці, папір, ножиці, клей, технічні карти). З іншого – цифрові платформи, графічні редактори, віртуальні музеї, інтерактивні інструкції.

У моделі цифрові технології не підміняють ручної праці, а виконують **підсилювальну функцію**: допомагають моделювати ескізи, аналізувати композицію, прогнозувати результат, створювати moodboard перед виконанням виробу. Учень вчиться бачити майбутній результат, перш ніж розпочати роботу з матеріалом, що знижує рівень тривоги та підвищує впевненість у власних силах.

Технологічний компонент також охоплює організацію простору – продуману логістику робочих місць, наявність візуальних стендів, доступ до матеріалів та інструментів, що формує культуру праці й професійну відповідальність.

Рефлексивно-оцінювальний компонент

Модель передбачає системну рефлексію як спосіб осмислення учнем власної динаміки. Це не формальна оцінка “добре / погано”, а аналіз:

- що мені вдалося?
- які прийоми виявилися складними?
- чи відповідає мій виріб задуму?
- як змінюється мій стиль?
- чому я обрав саме цю техніку?

Рефлексія підтримує самостійність, знижує страх помилок, вчить учня діяти усвідомлено та відповідально.

Оцінювання в моделі формувальне: учні оцінюють себе, аналізують свою траєкторію, отримують рекомендації та створюють особисте портфоліо. Це відповідає європейським підходам до мистецької освіти, де «процес не менш важливий, ніж результат».

Узагальнено модель можна представити як **динамічний цикл**:

Сприймання (візуальна культура) → Осмислення (культурний контекст) → Проба техніки (навички) → Цифрове моделювання (композиція) → Творче рішення (авторська ідея) → Виконання виробу (практична діяльність) → Презентація (комунікація) → Рефлексія (саморозвиток).

Цей цикл повторюється в кожній темі, але з різним рівнем складності, стимулюючи поступове зростання учня – від виконавця до автономного творця.

Запропонована модель забезпечує:

- цілісність навчального процесу;
- розвиток художнього та технологічного мислення;
- свободу творчості за умови структурованої підтримки;
- баланс між традицією та сучасністю;
- формування ключових компетентностей НУШ;
- психологічну комфортність і підтримку мотивації;
- уміння працювати в індивідуальному темпі та презентувати результати.

Висновки до розділу 2

У другому розділі магістерської роботи було здійснено комплексне обґрунтування методичних засад викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» в старшій школі. Проведений аналіз дозволив визначити, що сучасний підхід до викладання декоративно-ужиткових технік потребує багатовимірної методичної системи, яка поєднує компетентнісний, діяльнісний, інтегративний, культурологічний та особистісно орієнтований виміри. Саме синтез цих підходів забезпечує формування у старшокласників не лише технічних умінь, а й художнього мислення, креативності, естетичного смаку та національної ідентичності.

З'ясовано, що педагогічні принципи, які лежать в основі навчання технікам декоративно-ужиткового мистецтва, повинні забезпечувати цілісність і логіку творчого процесу. Принципи наочності, послідовності, доступності, культуровідповідності, варіативності та інтеграції з іншими освітніми галузями виступають методичним каркасом, який робить навчання змістовним, осмисленим та мотивуючим. Відзначено, що використання сучасних методів – проєктного, інтерактивного, майстер-класного, проблемно-пошукового та змішаного – створює умови для активного включення учнів у творчість і формує здатність діяти самостійно та відповідально.

Особливу увагу в розділі приділено потенціалу цифрових технологій. Доведено, що їх застосування суттєво розширює можливості візуалізації, проєктування, моделювання та презентації виробів. Цифрові інструменти підсилюють аналітико-творчі процеси та забезпечують індивідуалізацію навчання. Утім, акцентовано, що цифрова складова не замінює ручної праці, а виконує роль інтелектуального та візуально-допоміжного середовища.

Також проаналізовано дидактичне забезпечення модуля, яке виступає матеріальним та інформаційним підґрунтям навчального процесу. Візуальні

ресурси, демонстраційні зразки, технологічні картки, цифрові макети й мультимедійні матеріали створюють цілісне навчальне поле, що допомагає учням будувати образ, планувати композицію, виконувати технічні операції та здійснювати самоконтроль. Доведено, що якісно організована дидактична система сприяє формуванню культури праці, естетичної спостережливості та мотивації до творчості.

Завершальним елементом методичних засад стала авторська модель викладання модуля, що інтегрує змістові, методичні, технологічні, дидактичні та рефлексивні компоненти. Модель орієнтується на розвиток учня як суб'єкта творчої діяльності та підкреслює важливість індивідуальної траєкторії, рефлексії, проєктності й використання сучасних засобів. Вона забезпечує логіку переходу від аналізу зразка до створення власного виробу, від технічної вправи – до авторського рішення, від виконавчого рівня – до рівня творчої зрілості.

Узагальнюючи зміст розділу, можна констатувати, що методичні підходи, сучасні педагогічні технології та спеціально організоване дидактичне середовище створюють необхідні умови для ефективного викладання технік декоративно-ужиткового мистецтва в старшій школі. Запропонована модель забезпечує гармонійне поєднання традицій ремесел і сучасних освітніх тенденцій, сприяючи формуванню компетентного, творчого, культурно обізнаного та естетично чутливого здобувача освіти.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МОДУЛЯ «ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА» В СТАРШІЙ ШКОЛІ

3.1. Проєктування навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»

Проєктування навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» відбувається з урахуванням методологічних основ, окреслених у розділі 2, а також специфіки обраного виду мистецтва – **української декоративної вишивки**. Саме вишивка є найбільш змістовно та педагогічно виправданою технікою для старшої школи: вона поєднує традицію і сучасність, має виразну орнаментальну структуру, доступні матеріали, чіткі алгоритми виконання й водночас надає учневі великий простір для творчості.

У контексті авторської моделі саме вишивка дозволяє реалізувати всі її компоненти: сприймання → аналіз → технічна проба → цифрове моделювання → творче рішення → практична реалізація → презентація → рефлексія.

Мета модуля: Формування в учнів старшої школи художньо-технологічних, творчих, візуально-аналітичних та рефлексивних компетентностей шляхом опанування техніки української декоративної вишивки із застосуванням традиційних прийомів та цифрових інструментів для моделювання орнаментів.

Ця мета безпосередньо впливає з діяльнісного, компетентнісного та культурологічного підходів, а також реалізує авторську модель творчого циклу.

Завдання модуля:

- 1. Опанувати базові техніки вишивки:** хрестик, гладь, стебловий шов, декоративні шви, комбіновані техніки.

2. **Розвинути візуально-композиційне мислення** через створення орнаментів і вивчення української символіки.
3. **Навчити учнів працювати з цифровими інструментами для створення схем вишивки** (онлайн-конструктори, редактори орнаментів).
4. **Сформувати креативність** через авторські рішення у кольорі, ритмі й композиції.
5. **Розвинути вольові якості:** посидючість, точність, увагу до деталей, акуратність.
6. **Сприяти формуванню національної ідентичності** через роботу з українською вишивкою як культурним кодом.
7. **Сформувати навички самопрезентації та рефлексії** щодо власного творчого процесу.

Компетентності, які формуються

Предметні компетентності

- володіння технікою української вишивки;
- уміння створювати орнаменти;
- знання культурної символіки (рушник, оберіг, регіональні мотиви).

Ключові компетентності

- **Креативність:** здатність до художнього переосмислення традиційних елементів;
- **Цифрова компетентність:** створення схем у графічних редакторах;
- **Навчання впродовж життя:** самостійна робота за інструкціями й технологічними картами;
- **Ініціативність:** створення авторського виробу.

Соціально-емоційні компетентності

- стійкість до монотонної роботи;
- терпіння та акуратність;
- відповідальність за результат.

Структура навчального модуля

Тема 1. Вступ до української декоративної вишивки

- історико-культурні витоки;
- символіка основних мотивів (берегиня, зірка, дерево життя);
- аналіз зразків народних регіональних стилів;
- цифровий огляд колекцій музеїв.

Тема 2. Основи техніки вишивки: вправи та тренувальні елементи

- освоєння основних швів;
- робота з технологічними картками;
- вправи на моторну координацію;
- перші маленькі мотиви (гілочка, хрестик, елемент квітки).

Тема 3. Орнамент і композиція у вишивці

- побудова ритму, симетрії, осьових ліній;
- створення власного орнаменту за мотивами українських узорів;
- цифрове моделювання орнаментів у онлайн-редакторах.

Тема 4. Авторський проєкт: міні-виріб у техніці вишивки

- створення moodboard;
- розробка ескізу;
- створення цифрової схеми;
- виконання виробу (серветка, закладка, декоративний фрагмент для одягу);
- презентація;
- творча рефлексія.

Методичні рішення

1. Проєктний підхід (розділ 2.2)

Кожна тема містить малий або великий творчий проєкт.

2. Цифрове моделювання (розділ 2.3)

Використовуються:

- Stitch Fiddle, FlossCross, Pattern Maker Online,
- Canva (палітри),
- інтерактивні Google-презентації зі схемами.

3. Дидактичне забезпечення (розділ 2.4)

- технологічні картки швів;
- інструкції з покроковими фото;
- QR-коди на відеопояснення швів;
- зібрані візуальні зразки орнаментів.

4. Рефлексивні практики (розділ 2.5)

Після кожної теми учні:

- фіксують фотоетап;
- описують 3 труднощі і 3 досягнення;
- порівнюють свій виріб з ескізом.

Таким чином, навчальний модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» з фокусом на техніку української вишивки є повністю інтегрованою практичною реалізацією методологічних, змістових і технологічних положень, сформульованих у розділі 2. Вишивка стала оптимальною базою для модуля, оскільки дозволяє:

- відтворити усі етапи авторської моделі;
- поєднати традицію та цифровізацію;
- розвивати естетичне, аналітичне й творче мислення;
- формувати реальні, вимірювані практичні результати учнів.

3.2. Реалізація навчального модуля в освітньому процесі

Процес реалізації навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» в освітньому процесі старшої школи передбачав комплексне поєднання змістовних, організаційних, методичних та технологічних аспектів,

що забезпечують цілісність, логічність і послідовність навчального впливу. Впровадження модуля здійснювалося у рамках навчального предмета «Технології» протягом 12 уроків, що дало змогу розгорнути навчальну діяльність таким чином, щоб учні не лише ознайомилися з особливостями техніки української вишивки, а й поступово опанували всі етапи практичної та цифрової роботи, передбачені авторською моделлю.

Важливо зазначити, що впровадження модуля потребувало створення відповідних педагогічних умов: забезпечення технічної готовності класу до використання цифрових ресурсів, попередня підготовка матеріалів (зразків, карток, презентацій), організація робочих місць, визначення оптимального темпу проходження змісту модуля, а також адаптація завдань до рівня підготовки учнів. Ретельне планування кожного етапу дало змогу уникнути методичних розривів і забезпечити плавність переходу від одного виду діяльності до іншого.

Реалізація модуля була структурована відповідно до етапів авторської моделі:

сприймання → проба → цифрове моделювання → композиція → виконання → рефлексія. Усі ці етапи були організовані не відокремлено, а як взаємно пов'язані складники одного навчального процесу, кожний із яких логічно підготовлював наступний.

Етап 1. Сприймання (уроки 1–2)

Мета: занурити учнів у світ української вишивки та сформувати первинне естетичне й культурне розуміння техніки.

Перший етап мав характер вступного й був спрямований на формування у здобувачів достатнього рівня обізнаності та чутливості до специфіки української декоративної вишивки. На цьому етапі ставилося завдання не лише ознайомити учнів зі зразками, а й забезпечити розуміння структури, функціональної природи та символічного навантаження орнаменту як культурного явища.

Протягом двох уроків учні:

- розглядали зразки орнаментів, подані у друкованому та цифровому форматах;
- визначали домінуючі мотиви, характерні для окремих регіональних традицій;
- аналізували композиційні властивості (тип симетрії, побудова ритму, наявність осьових ліній);
- співвідносили візуальні особливості вишивки з відомими культурно-історичними даними;
- формували первинний словник термінів, необхідний для подальшої роботи.

Учитель забезпечував методичний супровід, коментуючи закономірності побудови орнаменту та звертаючи увагу учнів на деталі, які в практичній роботі мають значення, але на етапі сприймання можуть залишатися непоміченими (характер шва, напрямки ліній, особливості геометризації форми тощо).

Етап 2. Проба технік (уроки 3–4)

Мета: навчити базових швів і зняти страх перед технічною частиною.

Другий етап передбачав перехід до практичної діяльності. Його основною метою стало оволодіння базовими техніками, без яких подальше створення композицій та їх реалізація у матеріалі були б утрудненими або неможливими.

У межах цього етапу учні:

- працювали з технологічними картками, побудованими за принципом поетапності та доступності;
- відпрацьовували базові шви, необхідні для виконання традиційних орнаментів;
- порівнювали виконані проби, визначаючи їх відповідність технологічним вимогам;
- формували первинні навички контролю власної роботи.

Особливу увагу було приділено формуванню технічної акуратності, точності рухів, правильності натягнення нитки, послідовності виконання швів. Учитель здійснював систематичні індивідуальні консультації, спрямовані на корекцію недоліків, що є важливою умовою підготовки учнів до цифрового моделювання композиції.

Етап 3. Цифрове моделювання (уроки 5–6)

Мета: навчити учнів створювати схему орнаменту у цифровому редакторі.

Третій етап поєднував предметно-мистецький зміст з цифровою компетентністю. Сучасні редактори для створення схем вишивки дозволяють учням працювати у більш гнучкому та експериментальному форматі, що підвищує не лише якість кінцевої композиції, а й мотивацію до навчання.

У процесі роботи з цифровим середовищем учні:

- опановували інтерфейс обраних редакторів;
- створювали власні орнаментальні модулі;
- експериментували з різними кольоровими поєднаннями;
- застосовували функції симетричного відображення;
- створювали кілька версій композицій і порівнювали їх між собою.

Застосування цифрових інструментів дозволило розширити можливості учнів у частині творчого проектування. Учитель здійснював методичне керівництво, допомагаючи учням співвідносити можливості редактора з реальними технічними обмеженнями традиційної техніки вишивки.

Етап 4. Формування композиції (урок 7)

Мета: створити повноцінну композицію майбутнього виробу.

На основі попередніх напрацювань учні переходили до створення цілісного орнаментального рішення. Формування композиції вимагало від учнів умінь інтегрувати знання, отримані на теоретичних етапах, та навички, набуті під час цифрової та технічної підготовки.

Протягом заняття учні:

- визначали функціональне призначення майбутнього виробу;
- адаптували цифрову схему до реальних розмірів виробу;
- коригували композиційні помилки;
- уточнювали кольорові співвідношення;
- завершували цифровий макет, придатний для практичного виконання.

Роль учителя полягала в корекції композиційних рішень, забезпеченні відповідності цифрової моделі технічним можливостям виконання та в узгодженні індивідуальних рішень з навчальними цілями модуля.

Етап 5. Виконання виробу (уроки 8–11)

Мета: реалізувати авторську роботу в матеріалі.

П'ятий етап став центральним у процесі реалізації модуля, оскільки на ньому відбувалося безпосереднє втілення створеної композиції у матеріалі.

Організація цього етапу передбачала:

- поетапне виконання виробу згідно з обраною схемою;
- дотримання технологічних вимог;
- регулярну консультаційну підтримку з боку вчителя;
- контроль темпу виконання та корекцію технічних помилок;
- фіксацію проміжних результатів у вигляді фото для портфоліо.

Учитель проводив спостереження за індивідуальними темпами та рівнем складності, при потребі пропонуючи послаблені або, навпаки, ускладнені варіанти виконання. Такий підхід забезпечував реалізацію диференційованого навчання.

Етап 6. Презентація та рефлексія (урок 12)

Мета: підбити підсумки, оцінити процес і результат, сформувати вміння усвідомлювати свій розвиток.

Завершальний етап мав узагальнювальний і оціночний характер. Він був спрямований на формування рефлексивної культури учнів, яка включає здатність

аналізувати власні досягнення, труднощі, індивідуальні особливості творення та оцінювати власний поступ упродовж модуля.

На уроці учні:

- презентували створені вироби та відповідні цифрові схеми;
- аналізували відповідність між задумом і реалізацією;
- обговорювали труднощі, які виникали під час роботи;
- здійснювали самооцінювання результатів;
- формували рефлексивний запис у портфоліо.

Учитель підсумовував роботу, відзначаючи рівень сформованості компетентностей, передбачених модулем.

Методичні та дидактичні засоби, що забезпечили реалізацію модуля

У ході роботи застосовувалися:

- аналіз художніх зразків;
- технологічні картки;
- пошук і робота з цифровими ресурсами;
- практичні вправи;
- цифрове моделювання;
- індивідуальний та груповий супровід;
- формувальне оцінювання;
- підсумкова презентація та рефлексія.

Комплексне використання цих засобів забезпечило поступове оволодіння учнями всіма складниками навчального модуля, сприяло активізації їхнього творчого потенціалу та формуванню стійкої навчальної мотивації.

Приклад уроку :

«Орнамент у вишивці. Цифрове моделювання власної композиції»

Клас: 10–11

Тип уроку: комбінований (інтерактивно-практичний із цифровими технологіями)

Тривалість: 45 хвилин

1. Мета уроку

Навчальна

- сформувати уявлення про структуру орнаменту (ритм, модуль, симетрія, осьові лінії);
- навчити створювати прості орнаментальні мотиви;
- ознайомити учнів з цифровими інструментами для моделювання схем вишивки (Stitch Fiddle, FlossCross або аналогічні редактори).

Розвивальна

- розвивати візуально-композиційне мислення;
- формувати здатність аналізувати зразки та трансформувати їх у власні мотиви;
- стимулювати креативність та індивідуальний художній вибір.

Виховна

- виховувати шанобливе ставлення до української культурної спадщини;
- формувати охайність, уважність, терпіння.

2. Обладнання та матеріали

Традиційні:

- зразки українських орнаментів (фото, репродукції, реальні вироби);
- зошити/скетчбуки для ескізів;
- олівці, лінери.

Цифрові:

- смартфони/планшети/ноутбуки;
- доступ до онлайн-редакторів схем вишивки:
 - – **Stitch Fiddle**
 - – **Pattern Maker Online**
 - – **FlossCross**
- мультимедійна презентація;

- QR-коди з посиланнями на редактори і зразки орнаментів.

Дидактичні матеріали:

- технологічні картки «Принципи побудови орнаменту»;
- порівняльна таблиця видів симетрії;
- покрокові схеми створення модуля орнаменту.

3. Типові компетентності уроку

- **Цифрова компетентність:** моделювання візерунків у редакторі.
- **Креативність:** створення авторського мотиву.
- **Візуальна грамотність:** робота з ритмом, модулем, симетрією.
- **Соціально-емоційні:** впевненість у власному виборі, подолання страху помилки.

4. Структура уроку

I. Організаційно-мотиваційний етап (3–4 хв)

Учитель демонструє добірку українських орнаментів: подільська, волинська, гуцульська, полтавська вишивка. Коротка розмова:

– Що спільного між цими візерунками?

– Як ви думаєте, чи можна їх створити в цифровому вигляді перед тим, як вишивати?

Учні роблять перші здогадки.

Учитель формулює ціль уроку:

«Сьогодні ми навчимося створювати власні орнаментальні мотиви та моделювати їх у цифровому редакторі – так, як це роблять сучасні дизайнери вишиванок».

II. Актуалізація знань (5 хв)

Короткий міні-аналіз структури орнаменту:

- модуль;
- ритм;
- симетрія;

- повторення.

Учитель дає **технологічну картку** з базовими правилами композиції.

Учні відповідають на запитання:

- Що робить орнамент гармонійним?
- Що відбувається, якщо змінити лише один елемент?

Це формує зв'язок між сприйманням і створенням (модель з 2.5).

ІІІ. Практична частина 1: Створення ескізу орнаменту (10 хв)

Учні в зошитах виконують маленьку композиційну пробу:

1. створити **один модуль** (елемент орнаменту): квітка, ромб, листок, хрестик;
2. визначити осі симетрії;
3. створити коротку смужку орнаменту з 3–5 повторів.

Учитель підходить, коригує, допомагає з композицією.

Це реалізація:

- діяльнісного етапу (2.1),
- принципів з 2.2 (варіативність, доступність),
- процесу «проба → рішення» (модель 2.5).

ІV. Практична частина 2: Цифрове моделювання (15–17 хв)

Учні переходять до цифрового редактора (Stitch Fiddle або аналог).

Завдання:

- створити цифровий варіант свого ескізу;
- підібрати кольори;
- відрегулювати ритм та симетрію;
- зберегти схему.

Учитель демонструє:

- як створити новий файл;
- як задавати розмір сітки;
- як малювати інструментом «піксель»;
- як експортувати схему.

Важливий момент:

Учні бачать, як їхня ідея «перетворюється» у професійну схему – і це знімає страх перед помилками, про що ми писали в розділі 2.2.

V. Міні-презентації учнів (5–7 хв)

Кожен учень коротко показує свій цифровий орнамент (на екрані або в телефонах у парах) і пояснює:

- яку ідею він заклав;
- як змінював ритм;
- чому обрав певні кольори.

Це – реалізація **комунікативної та рефлексивної частини** авторської моделі.

VI. Рефлексія (3 хв)

У формі «міні-квитка виходу»:

Учні відповідають письмово в зошиті або в Google-формі:

1. Що сьогодні вдалося найкраще?
2. Де виникли труднощі?
3. Чи хотіла/хотів би ти вишити свій орнамент?

Це закріплює розвиток рефлексії (блок 2.5).

5. Домашнє завдання

- Завершити цифрову схему.
- Підготувати короткий moodboard (3–4 фото) свого майбутнього виробу.
- Зробити фото свого ескізу та схеми для портфолію.

6. Очікувані результати уроку

Учень:

- розуміє структуру орнаменту;
- створює власний мотив;
- уміє моделювати орнамент у цифровому редакторі;
- здійснює елементарний кольоровий аналіз;

- здійснює рефлексію;
- готується до створення власного виробу на наступних уроках.

3.3. Оцінювання результатів навчання та педагогічні умови ефективності модуля

Оцінювання результатів навчання в межах модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» розглядається не лише як засіб фіксації досягнень учнів, а й як важливий компонент педагогічної взаємодії, що забезпечує зворотний зв'язок, підтримує мотивацію, сприяє формуванню рефлексії та відповідального ставлення до власної діяльності. З урахуванням компетентнісного підходу, окресленого в попередніх розділах, система оцінювання будується таким чином, щоб відображати не тільки технічну досконалість виробу, а й рівень сформованості художньо-творчих, візуально-аналітичних, цифрових та соціально-емоційних компетентностей.

У процесі реалізації модуля оцінювання здійснювалося поетапно й мало комплексний характер: враховувалися результати виконання окремих завдань (технічних проб, ескізів, цифрових схем), проміжний поступ у виконанні авторського виробу, активність учнів під час обговорень, а також якість рефлексивних висловлювань та оформлення індивідуального портфолію. Такий підхід дозволив уникнути вузького трактування оцінки лише як «підсумкового балу за виріб» і натомість розглядати її як процес, що супроводжує учня протягом усього циклу навчання.

Критерії оцінювання результатів навчання

Система критеріїв оцінювання була розроблена з урахуванням інтегрованого характеру модуля й передбачала виділення кількох груп показників, кожна з яких відображала певний аспект компетентності учня.

1. Технологічні критерії (предметна компетентність)

- правильність виконання основних швів (хрестик, гладь, стебловий шов, декоративні елементи);
- дотримання технологічних етапів роботи;
- охайність і акуратність виконання;
- відповідність фактичного натягнення нитки та щільності стібків вимогам обраної техніки;
- вміння користуватися інструментами й матеріалами відповідно до правил безпеки.

2. Художньо-композиційні критерії

- цілісність композиційного рішення;
- логічність побудови орнаменту (ритм, симетрія, модульна структура);
- обґрунтованість вибору кольорової гами;
- узгодженість форми й змісту виробу (відповідність мотивів його призначенню);
- творчий характер інтерпретації традиційних елементів (не механічне копіювання, а варіативне використання).

3. Цифрові та проєктні критерії

- грамотне використання можливостей цифрових редакторів (створення сітки, модулів, віддзеркалення, збереження результатів);
- здатність адаптувати цифрову схему до реальних параметрів виробу;
- логічність переходу від ескізу до цифрового варіанту і далі – до виконання в матеріалі;
- дотримання термінів виконання окремих етапів проєкту, вміння планувати власну діяльність.

4. Рефлексивно-ціннісні критерії

- здатність учня усвідомлювати власний поступ (опис труднощів, досягнень, шляхів їх подолання);
- вміння співвідносити результат із початковим задумом;

- прояв відповідального ставлення до спільної роботи (дотримання домовленостей, акуратність у поводженні з матеріалами, повага до праці інших);
- розуміння культурного змісту обраних мотивів та здатність пояснити власний вибір.

5. Соціально-емоційні та поведінкові критерії

- посидючість і доведення роботи до завершення;
- готовність приймати конструктивну критику та використовувати її для вдосконалення результату;
- здатність працювати в індивідуальному темпі без втрати якості;
- участь у колективному обговоренні, готовність представляти власний виріб і аргументувати дизайнерські рішення.

Узгодження цих критеріїв із учнями на початку модуля (у формі спільного обговорення) сприяло прозорості оцінювання й формувало в учнів відчуття передбачуваності та справедливості педагогічних рішень. Учень розумів, що оцінюється не тільки «гарний результат», але й процес, зусилля, самостійність і здатність до осмислення власної діяльності.

Формувальне оцінювання та поточний зворотний зв'язок

Ключовою особливістю реалізації модуля стало систематичне використання формувального оцінювання. Воно здійснювалося упродовж усіх етапів роботи, особливо на стадії технічних проб, цифрового моделювання та виконання виробу. На відміну від суто підсумкового оцінювання, яке фіксує кінцевий результат, формувальне оцінювання орієнтоване на підтримку й корекцію навчального процесу.

Основними інструментами формувального оцінювання були:

- **усні індивідуальні коментарі** під час практичної роботи (за принципом: «сильна сторона – зона для вдосконалення – конкретна рекомендація»);

- **міні-консультації** з-поміж окремих етапів виконання виробу (наприклад, після завершення фрагмента орнаменту або переходу до нового типу шва);
- **використання простих оціночних рубрик** (чек-листів), з якими учні ознайомлювалися перед роботою і за якими потім самі здійснювали самооцінку й взаємооцінювання;
- **короткі рефлексивні запитання** в кінці уроку («Що сьогодні вдалося найкраще?», «Що викликало найбільшу труднощі?», «Що я зроблю інакше на наступному етапі?»).

Завдяки формувальному оцінюванню учні мали змогу вчасно скоригувати помилки, підвищити якість виконання, а головне – усвідомити, які саме дії приводять до покращення результату. Для вчителя цей інструмент надавав можливість гнучко реагувати на індивідуальні потреби: комусь запропонувати додаткові вправи на техніку швів, комусь – завдання на ускладнення композиції, комусь – додаткові пояснення щодо роботи в цифровому середовищі.

Портфоліо як засіб фіксації динаміки та рефлексії

Важливим елементом оцінювання ставало **індивідуальне портфоліо учня**, яке збиралося протягом усього періоду реалізації модуля. Портфоліо виконувало кілька функцій: доказову (демонстрація реальних результатів роботи), рефлексивну (усвідомлення власного зростання), мотиваційну (візуалізація досягнень) та комунікативну (представлення результатів батькам, педагогам, однокласникам).

До структури портфоліо входили:

- фото або скани початкових ескізів орнаментів;
- фрагменти технічних проб (окремих швів, невеликих мотивів);
- скріншоти цифрових схем, створених у графічних редакторах;
- фото проміжних і завершених етапів виконання виробу;
- короткі письмові рефлексивні записи учня (2–3 речення після кожного значущого етапу);

- підсумковий опис власного проєкту (задум, особливості виконання, труднощі, результати, можливі перспективи розвитку ідеї).

Портфоліо могло бути як паперовим (друковані фото, вкладені в теки), так і цифровим (папка в хмарному сховищі, спільна презентація чи окремий слайд-простір для кожного учня). Це відповідало цифровому компоненту модуля та дозволяло організувати публічну презентацію робіт у форматі невеликої віртуальної виставки.

Під час підсумкового уроку портфоліо виконувало роль ключового джерела для підсумкового оцінювання: вчитель мав можливість бачити не лише кінцевий виріб, а й повний шлях учня – від перших проб до завершеного продукту, від початкових труднощів до сформованих умінь.

Педагогічні умови ефективності реалізації модуля

Успішність впровадження навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» значною мірою залежить від дотримання низки педагогічних умов, які забезпечують не лише формальне виконання програми, а й реальне залучення учнів до творчого процесу, формування в них внутрішньої мотивації та позитивного емоційного досвіду.

- 1. Мотиваційна насиченість навчального процесу.** Ефективність модуля зростає, коли кожен етап діяльності має для учнів зрозумілий особистісний сенс. Для цього вчитель:
 - демонструє практичну значущість набутих умінь (можливість створення подарунків, елементів інтер'єру, участь у шкільних виставках, ярмарках);
 - пов'язує тематику орнаментів із культурним контекстом, регіональними традиціями, родинними історіями;
 - використовує цифрові технології як природний інструмент сучасного підлітка, а не як «формальне доповнення».
- 2. Підтримуюча, доброзичлива атмосфера в класі.** З огляду на те, що декоративно-ужиткова діяльність потребує часу, терпіння та готовності

працювати з помилками, важливо створити у класі атмосферу безпечного експерименту. Вчитель:

- демонструє толерантність до різних темпів роботи;
- розглядає помилку як ресурс для навчання, а не як привід для осуду;
- заохочує взаємну підтримку й позитивну комунікацію між учнями;
- підкреслює цінність індивідуального стилю й різноманіття художніх рішень.

3. Урахування індивідуального темпу й можливостей учнів. Реалізація модулю, побудованого на авторських проєктах, неминуче виявляє різницю в індивідуальних темпах і рівні підготовки. Ефективність забезпечується за умови:

- диференціації завдань за рівнем складності (наприклад, варіанти простіших і складніших композицій);
- надання можливості продовжити роботу над виробом поза уроком (за бажанням учня);
- гнучкого планування термінів виконання окремих етапів;
- індивідуальних консультацій, спрямованих на підтримку тих учнів, які відчують труднощі з технічною частиною або організацією власної діяльності.

4. Методична й матеріально-технічна готовність учителя та освітнього середовища. Ефективне впровадження модуля неможливе без:

- належної забезпеченості матеріалами (нитки, тканина, інструменти) і технічними засобами (комп'ютери, планшети, доступ до Інтернету);
- підготовленого дидактичного забезпечення (технологічні картки, схеми, презентації, зразки орнаментів);
- володіння вчителем як традиційними техніками, так і цифровими інструментами для моделювання орнаментів;

- готовності педагога до постійної рефлексії власних методичних рішень і гнучкого реагування на результати формувального оцінювання.

5. Інтеграція модуля в загальний освітній контекст. Реалізація модуля набуває додаткової глибини, коли він не сприймається як ізольований блок, а органічно пов'язується з іншими навчальними предметами й виховною роботою школи. Йдеться про:

- міжпредметні зв'язки з історією, українською літературою, мистецтвом, інформатикою;
- участь результатів роботи учнів у шкільних заходах (свята, виставки, тематичні тижні, благодійні акції);
- використання створених виробів для оформлення шкільного простору, що підсилює відчуття причетності учнів до спільної справи.

Отже, система оцінювання, побудована на поєднанні чітких критеріїв, формувального підходу, портфоліо та рефлексивних практик, у поєднанні з продуманими педагогічними умовами створює необхідні передумови для ефективної реалізації модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» в старшій школі. Такий підхід дозволяє розглядати результати навчання не лише як набір технічних умінь, а як цілісний комплекс особистісного, культурного й професійно орієнтованого зростання учня.

Висновки до розділу 3

Реалізація навчального модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» у старшій школі засвідчила, що поєднання традиційних художніх технік з цифровими технологіями є ефективним інструментом розвитку в учнів широкого спектра компетентностей – від технічних та художньо-творчих до рефлексивних, проєктних і соціально-емоційних. У процесі впровадження модуля вдалося простежити динаміку навчальних результатів, зростання інтересу

учнів до предмета, а також формування стійкої пізнавальної мотивації, яка зумовлена практико-орієнтованим, особистісно значущим і проєктним характером навчальних завдань.

Перш за все, впровадження модуля продемонструвало, що **поетапна структура авторської моделі** (сприймання → проба → цифрове моделювання → композиція → виконання → рефлексія) є змістовно й методично виправданою. Кожний етап виконував власну функцію та забезпечував підготовку учнів до наступної діяльності, створюючи логічну й послідовну лінію навчального впливу. Зокрема:

- на етапі **сприймання** сформовано первинне уявлення про українську вишивку як культурно значуще явище, учні навчилися аналізувати зразки та оперувати основними поняттями орнаментики;
- на етапі **практичної проби** здобувачі опанували базові шви, подолали невпевненість у роботі з голкою та ниткою, засвоїли початкові навички моторної координації;
- під час **цифрового моделювання** учні вперше зіткнулися з проєктною логікою створення орнаменту, навчилися працювати з онлайн-редакторами, коригувати композиційні рішення та адаптувати власний задум до цифрової форми;
- на етапі **формування композиції** відбувся якісний перехід від окремих елементів до цілісної авторської структури, що вимагала інтеграції знань;
- під час **виконання виробу** учні проявили самостійність, відповідальність, увагу до деталей та здатність доводити роботу до завершення;
- на етапі **рефлексії** вони отримали можливість осмислити власний поступ, оцінити індивідуальні труднощі та зробити висновки щодо подальших шляхів удосконалення.

Важливим результатом стало те, що учні змогли не лише відтворити традиційні візерунки, але й створити **власні орнаментальні рішення**,

продемонструвавши здатність до творчої інтерпретації, композиційного мислення та індивідуального художнього висловлювання. Це свідчить про сформованість ключових компонентів художньо-технологічної компетентності, які визначаються сучасними державними освітніми стандартами.

Значний педагогічний ефект мав також цифровий компонент модуля. Робота з редакторами Stitch Fiddle, FlossCross, Pattern Maker Online дала учням змогу усвідомити логіку побудови орнаменту на структурному рівні, що у подальшому позитивно вплинуло на якість виконаних у матеріалі виробів. Учні відзначали, що цифровий інструмент «спрощує розуміння складного», «дозволяє виправити помилки без труднощів», «допомагає побачити виріб до його виконання». Таким чином, цифровізація стала не самоціллю, а засобом підвищення продуктивності та якості художньо-творчого процесу.

Важливою складовою стало впровадження **портфоліо учня**, яке дозволило фіксувати проміжні та підсумкові результати, демонструвати індивідуальну траєкторію розвитку та забезпечувати систематичність рефлексії. Аналіз портфоліо показав, що навіть учні з нижчим рівнем початкової підготовки змогли досягти помітного прогресу за рахунок формувального оцінювання, індивідуальних консультацій, поступового нарощування складності завдань та чіткого алгоритму роботи.

Окремо слід зазначити **педагогічні умови**, які виявилися визначальними для успішної реалізації модуля. До них належать:

- створення доброзичливої, психологічно комфортної атмосфери, де помилка розглядається як етап навчання;
- забезпечення матеріально-технічних умов, включно з доступом до цифрових ресурсів;
- дотримання принципу індивідуального темпу;
- використання проєктних, діяльнісних і рефлексивних методів навчання;

- поступове ускладнення завдань і надання необхідного обсягу підтримки на кожному етапі.

Результати впровадження модуля свідчать, що учні продемонстрували сформованість таких компетентностей, як:

- **художньо-творчі** (створення авторських орнаментів);
- **технологічні** (оволодіння технікою швів, якість виконання виробу);
- **цифрові** (моделювання схем у графічних редакторах);
- **аналітичні та композиційні** (оцінка структури орнаменту, корекція композиційних помилок);
- **проектні** (планування роботи, послідовність дій);
- **рефлексивні та соціально-емоційні** (усвідомлення власних досягнень, розвиток терпіння, посидючості, відповідальності).

Загалом реалізація модуля підтвердила його ефективність у формуванні комплексних художньо-технологічних компетентностей у старшокласників. Модуль дозволив поєднати традиційне культурне надбання з сучасними цифровими практиками, забезпечивши синтез творчості, технології та рефлексії. Такий підхід виявився дієвим у розвитку індивідуального потенціалу учнів і може бути рекомендований для подальшого використання у практиці викладання декоративно-ужиткового мистецтва.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило вибудувати цілісну методологічну рамку для викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» у старших класах закладів загальної середньої освіти. Упродовж роботи було послідовно розкрито теоретичні, психолого-педагогічні та методичні основи, що забезпечують ефективне формування в учнів компетентностей, необхідних для розуміння і практичного опанування українських декоративно-ужиткових технік – насамперед вишивки.

У першому розділі окреслено концептуальний фундамент дослідження. Декоративно-ужиткове мистецтво постає не лише як навчальна дисципліна, а як культурний код, носій колективної пам'яті та мова художньої виразності. Уточнено його виховний потенціал: здатність формувати естетичний смак, національну ідентичність, здатність до творчого мислення та проектування. Психолого-педагогічний аналіз вікових особливостей старшокласників засвідчив, що саме в цьому періоді поєднуються прагнення до самовираження, зростання автономії та готовність до освоєння складних технік, що робить модуль особливо доречним у старшій школі. Обґрунтовано методологічні підходи, які визначають рамку викладання: компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, культурологічний, інтегративний та проєктний.

Другий розділ спрямований на методичні засади побудови модуля. Узагальнено принципи, що забезпечують результативність навчання: практична спрямованість, доступність і послідовність, поєднання традиції з сучасними освітніми технологіями, рефлексивність та творчий характер навчальної діяльності. Визначено оптимальні методи та форми роботи: інтерактивні, проблемно-пошукові, проєктні, STEM-орієнтовані, а також цифрові інструменти – від візуальних симуляторів до онлайн-конструкторів орнаментів. На цій основі

сформовано методологічну модель викладання модуля, яка передбачає взаємодію теоретичного, практичного й творчо-дослідницького компонентів.

У третьому розділі розроблено практичну реалізацію модуля, що демонструє шляхи втілення визначених методичних положень у навчальному процесі. Описано структуру модуля, логіку добору змісту, послідовність тем, приклади уроків та завдань, інтеграцію цифрових технологій і прийомів художньої творчості. Особлива увага приділена українській вишивці як найбільш педагогічно виправданій техніці для старшої школи: вона є водночас технічно структурованою, емоційно насиченою та культурно значущою. Навчальні ситуації, моделювання орнаментів, робота з цифровими схемами, проєктна діяльність – усе це формує в учнів поєднання технологічних, творчих, естетичних і культурних компетентностей.

Узагальнюючи результати, можна стверджувати, що запропонована методологічна модель викладання модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» створює умови для цілісного розвитку старшокласників. Вона забезпечує не лише оволодіння техніками, а й формування мислення, здатного поєднувати традицію і сучасність, культуру та технологію, ручну працю й цифрові інструменти. Таке навчання сприяє становленню творчої, національно свідомої, самостійної особистості, здатної оцінювати культурні явища, створювати естетично та змістовно значущі об'єкти, критично мислити й реалізовувати власний творчий потенціал.

Отже, розроблена методика є педагогічно обґрунтованою, методично послідовною та практично застосовною. Вона може бути використана у старшій школі в межах освітньої галузі «Технології», а також слугувати основою для подальших наукових досліджень і вдосконалення художньо-технологічної освіти в закладах загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Про освіту** : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. **Про повну загальну середню освіту** : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. **Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти** : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://mon.gov.ua>
4. **Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»** : розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://mon.gov.ua>
5. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід у сучасній освіті. Київ : Либідь, 2018. 220 с.
6. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість у контексті компетентнісного підходу // Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2019. № 2. С. 5–11.
7. Кремень В. Г. Філософія освіти ХХІ століття. Київ : Грамота, 2020. 416 с.
8. Луговий В. І. Компетентнісний підхід у системі освіти України // Педагогіка і психологія. 2020. № 1. С. 5–14.
9. Антонюк О. В. Декоративно-ужиткове мистецтво як засіб естетичного виховання школярів // Мистецька освіта: теорія і практика. 2021. № 3. URL: <https://lib.iitta.gov.ua>
10. Руденко С. М. Українська народна вишивка: символіка та педагогічний потенціал // Народознавчі зошити. 2018. № 4. С. 834–842. URL: <http://nz.lviv.ua>

11. Левченко Н. М. Проєктно-технологічна діяльність учнів у навчанні технологій // Професійна педагогіка. 2019. № 2. С. 45–52. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua>
12. Гура О. І. Методика викладання декоративно-ужиткового мистецтва у старшій школі : навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 168 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua>
13. Савченко О. Я. Дидактика компетентнісного навчання. Київ : Освіта, 2019. – 320 с.
14. **Навчальні програми з технологій для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти.** URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
15. UNESCO. Arts education and cultural heritage in school curriculum. Paris, 2019. URL: <https://unesdoc.unesco.org>